mavi nota

AYLIK MÜZİK VE SANAT DERGİSİ • YIL: 1 • AĞUSTOS 1993 10.000 TL.

SAYI 8

BU SAYIDA:

- şinasi özdenoğlu
- faruk yener
- emel burçin özgüneş
- mehmet cemil uğurlu
- osman r. aksu
- didem andaç
- mehmet nazmi özalp
- arslan pulathaneli
- betül tarıman
- ihsan topçu
- selahattin gündoğdu

Mavi Nota'dan

Merhaba,

Ağustos ayı yaz mevsiminin son ayıdır biliyorsunuz. Ocak ayında sizlere merhaba diyen derginiz **Mavi Nota**, Ağustos sayısıyla tekrar sizlerle birlikte. Evet, birlikte diyorum; çünkü, ilk hazırlık günlerimizde, **"üç, dört sayıdan fazla çıkamazsınız"** diyen bazı kişilere rağmen. Her ay daha iyiye, daha güzele doğru adım atarak, sizlere tam anlamıyla bir müzik dergisi sunmanın gayretini gösteriyoruz.

* * *

Ağustos sayımızın hazırlığını sürdürdüğümüz günlerde, beni Trabzon'da oturduğum semtin karakoluna çağırıp elime bir pusula tutuşturdular. Trabzon Cumhuriyet Savcılığı'na gitmem isteniyordu. Bir hayli meraklanmıştım. Bu yaşıma kadar savcılık ve karakol yolunu bilmediğimden bu iş biraz beni burkmuştu. Neyse, gittim. **Mavi Nota** hakkında, Basın Yayın Yasası'nın ilgili maddelerine muhalefet suçundan dava açılmıştı. İfademin alınabilmesi için beni savcılığa çağırmışlardı. Trabzon Cumhuriyet Savcılığı Hazırlık Şubesince 1993 / 2883 Hz. nolu dosya ile bir davaya maruz kalıyordum. Belki bazıları için, bu önemli olmayabilirdi. Ancak çok büyük maddi ve manevi özveriyle çıkardığımız bu derginin böyle bir olaya maruz kalması, benim hem şevkimi kırmış hem de çok üzülmeme neden olmuştu. İfadem alındıktan kısa bir müddet sonra derginin sahibi olan eşim de ifade vermek üzere savcılığa çağrıldı. Suçumuz, yasanın ilgili maddeleri gereği Emniyet Müdürlüğü'ne vermemiz gereken dergi nüshaları Haziran ayında verilmemiş (oysa verilmişti); 1 Temmuzda Emniyet Müdürlüğü'ne verilmesi gereken Temmuz sayımızın, 25 Haziranda Emniyet Müdürlüğü'ne erken verilmesinden kaynaklanıyordu. Bu moral bozucu olay sonucu dergiyi çıkarmaktan vazgeçmiştim. Ancak Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Sayın **Ömer Güner**, Ankara'dan **Attila Aşut**, sanat danışmanımız **Ahmet Özer**, **Mustafa Reşat Sümerkan**, **Arslan Pulathaneli** ve İstanbul Temsilcimiz **Osman R. Aksu**'nun ısrarları ve istekleri doğrultusunda dergiyi devam ettirmeye karar verdim. Çünkü bu pes etmek olurdu. Trabzon için bu dergi yaşamalıydı. Şimdi savcılıktan davaya çağrılacağım günü bekliyorum.

* * *

Derginiz **Mavi Nota**, müzik alanında bir ödül vermeye hazırlanıyor. Verilecek olan ödülün şu anda çalışmaları devam ediyor. Eylül sayımızda ödülle ilgili detaylı bilgi siz okurlarımıza duyurulacaktır. Ayrıca ödül şartnamesi tüm basın yayın organlarınca duyurulacaktır. Bu arada **Mavi Nota** müzik dergisine böyle anlamlı bir katkıda bulunan Sayın **Selma Kurdakul** Hanımefendi'ye teşekkür ederim.

* * *

3 Şubat 1993 günü kaybettiğimiz, Trabzonlu müzisyen **Temel Şükrü Doğru**'nun adının Trabzon'da uygun bir yere verilmesi konusunda, Trabzon Belediye Başkanlığı'na dergi olarak resmen başvurma hazırlıkları içersindeyiz. Bizim için böyle anlamlı bir girişime, Trabzon Belediye Başkanı Sayın **Atay Aktuğ**'un da sıcak bakacağına inanıyoruz.

* * *

Trabzon Gazeteciler Cemiyeti tarafından düzenlenen bir geceyle 10 Haziran 1993 günü anılan Trabzonlu müzisyen **Temel Şükrü Doğru**'nun anma gecesine Ankara'dan bir mesajla katılmak isteyen yazar **Attila Aşut**'un mesajı, ulaşamadığı için anma gecesinde okunamamıştı. Merhum **Temel Şükrü Doğru**'nun yakın dostu olan **Attila Aşut**'un bu mesajını burada yayımlıyoruz:

"GECEYE SELAM!

Yöremizin yetiştirdiği değerli müzik adamı **Temel Şükrü Doğru**'nun anısına düzenlediğiniz 'Saygı Toplantısı'na, uzaktan da olsa, yüreğimle katılıyorum.

Temel Şükrü Doğru, tüm yaşamını müziğe adamış seçkin bir sanatçı olarak, görkemli bir jübileyi sağlığında çoktan hak etmişti. Ne yazık ki, yaşarken bunu gerçekleştiremedik. Şimdi, **Trabzon Gazeteciler Cemiyeti**'nin değerbilir öncülüğünde, gecikmiş bir görevi yerine getiriyoruz.

Temel Şükrü Doğru'nun vefalı öğrencileri ve uzun yol arkadaşları, bu gece seslendirecekleri Türk Sanat Müziği ürünleriyle, O'nun aziz ruhunu gönendireceklerdir. Ve, inanıyorum ki, **Temel Şükrü Doğru**, yaşam boyu elinden düşürmediği kemanıyla bu gece de aramızda olacak, dostluk koromuza eşlik edecektir.

Temel Şükrü Doğru'nun adına ve anısına yaraşır bu anlamlı sanat şöleninin gerçekleşmesine katkıda bulunan tüm dostlara içtenlikle teşekkür ederken, O'nu, hepinizin önünde, bir şiirimle selamlamak istiyorum.

EKSİLEN

Her bayram eksilir birer ikişer
Çizilir listelerden adları
Tarih düşülür künyelere
Anılar alır başını gider
Yüreklerde kocaman acıları.

Her bayram her yılbaşı daha çok
Kanayan bir şey var şuramızda
Çekip gidiyor dostlar apansız
Bir hüzün kalıyor ayakta tutan bizi
Yıkılırız o da olmasa.

Tüm T.Ş.D. dostlarına saygılar..."

Attila AŞUT
Ankara, 10 Haziran 1993

* * *

Posta kutumuza ulaşan mektupların bazılarının arkadaşımız **Emel Şimşek** adına geldiğini görüyoruz. Dergimizin ilk genel yayın yönetmeni mimar arkadaşımız **Emel Şimşek**, işlerinin yoğun olması nedeniyle, dergiyle fazla ilgilenemediği için bu görevinden bağışlanmasını istemiş, biz de bunu uygun görmüştük. **Emel Şimşek** arkadaşımızın dergimizle resmi olarak hiçbir ilişiği yoktur. Duyurulur.

* * *

Yaz günlerinin bu sıcak günlerinde müzik iyice tatile çıktı değerli okurlar. Eylül ayıyla birlikte, yeni bir sezonun açılışının ardından sanat olayları gündeme gelmeye başlayacak. Sizlere daha iyi, dopdolu bir dergi ulaştırmanın gayretiyle Eylül sayımızda buluşmak dileğiyle esenlikler, mutluluklar.

Müfit Semih BAYLAN
Genel Yayın Yönetmeni

Türkiye'nin Dışardaki Sesi Leylâ Gencer*

Şinasi ÖZDENOĞLU

Uzaktaki meçhuller ülkesi Türkiye'yi gerektiği gibi tanıtmaya savaşan "Aşağılık duygusundan kurtulmuş" iyiniyetli diplomatlarımız yanında "Unvansız" ve "Payesiz" çetin mücadeleler veren "Sanat Elçilerimiz" in emeklerini ve hizmetlerini ne kadar övsek azdır.

GENCER'İN MÜCADELESİ

Bu yazımda, artık İtalya'nın popüler bir siması haline gelmiş olan **Leylâ Gencer**'den, onun ilgi çekici hayat mücadelesinden kısaca bahsetmek istiyorum: Derhal ifade edeyim ki; Gencer'in buradaki büyük mücadelesi, Türkiye'den izleyebildiğimiz ve görebildiğimiz kadar kolay olmamıştır. Gencer, sayısız engelleri hiç kimseden yardım görmeden, hele insan ve sanatçı olarak haysiyetinden hiç bir şey kaybetmeden aşmış, 1957 den bu yana "Scala" da bu dünya ölçüsündeki devlerin çarpıştığı "Arena" da kendisini, ihtirasların o her ülkede var olan sinsi ve iğrenç entrikalarına ve "Türk" olmasının yarattığı büyük direnmelere rağmen kabul ettirmiştir. Bu mücadeleyle dolu hayat hikâyesi üzerinde; bir gün bu kavgayı göze alarak Türk çocuklarına ibret verici bir ders olacağı için önemle durmak istiyorum:

Gencer, kendi deyimiyle önce "Aşağılık duygusu"nu yenmiştir. Gencer, Atatürk'ün felsefesine inanan bir Türk sanatçısının, ne yazık ki hâlâ dindarlık ve taasup gibi bize çok garip görünen komplekslerden kendini kurtaramamış bir batı ortamı içinde bile, çok şeyler başarabileceğine peşinen inanmıştır.

ATATÜRK'E İNANÇ, YOKSUL MİLLETE HAYRANLIK

Gerçekten Leylâ Gencer'in üstün sanat kabiliyetleri yanında, bizi ona daha çok bağlayan özelliği şudur: Gencer inançlı bir Atatürkçüdür ve yoksulluğuna, geriliğine rağmen, milletini bir aşk gibi duymakta, onunla iftihar etmektedir. Gencer, bunun yanında, Avrupa insanını gerçek vasıflarıyla tanımakta, bir çoklarımızın zıddına onu yarı ilâh gibi görmekte, kuvvetli ve zayıf taraflarıyla Avrupalıyı ve Avrupalının meselelerini ve gerçeklerini bilmektedir.

CUMHURİYETÇİ VE LAİK BİR MANTIĞIN ALMAYACAKLARI

Ne yazık ki, bir çoğumuz Avrupa'ya aşağılık duygularımızın açısından tanımışız. Rönesans'ı yaratanların çocuklarını "Hoş görme" inancının, "İnsan ve insanlık sevgisinin" gerçek melekleri gibi görmüş, onları her işte "Örnek insan" bilmişiz. Oysa ki ve ne garip ki, çoğu Avrupalı önce kendi dininden olanı sevmektedir, önce kendi dininden olana hoş görü sahibidir. Bilmeliyiz ki, cumhuriyetçi ve lâik anlayış içinde yetişmiş Atatürkçü kuşaklar için inanılması güç bir gerçek olmasına rağmen, Avrupalı bu mistik inançtan aklının yardımıyla kurtulabildiği nispette hür düşünceli ve modern kafalıdır. Almanya'da tanıdığım yüksek dereceli bir hâkim; katolikliğin akıl dışı "doğma"larına inanıyordu. Ve ne acı bir gerçektir ki; sanat değerlerini bütün insanlığın ortak değeri olarak ve hiç bir fark gözetmeden bağrına basmaya mecbur Scala gibi bir sanat mâbedinde, size garip gelecek ama, sırf müslüman olduğu için, Leylâ Gencer adetâ aforoz edilmek, istenmiştir. Dahası var: Burada Leylâ Gencer'den açıkça ismini değiştirmesi istenmiştir. Öyle ya bir Amerikalı Margaret Robhert; İtalyanlara şirin gözükebilmek için derhal bir "Margaretta Roberti" oluveriyor. Ünlü soprano Anna Me. Night "Anna de Cavalieri" kılığına bürünüyor. Hattâ uzağa gitmeye ne hacet; su katılmamış Yunanlı Maria Caleogeropulos, bir anda "Maria Callas" oluyor. O halde niçin Leylâ; -İtalyan ve İsveç dillerine kelime olarak girmiş- bir "Leila" olmasın? İşte Gencer, zaman zaman Scala'nın dünya ölçüsünde ünlü idarecilerinden gelen bu şiddetli tazyiklere karşı koymasını, türlü avantajlara rağmen haysiyetini ve Türklüğünü korumasını bilmiştir.

Kendisine bu derece güveni olduğu için, bir gün ünlü Toscanini'nin ölümünde, İl Duomo'daki büyük âyinde Verdi'nin meşhur "Reguiem"i ona, Türk Leylâ'ya okutturulmuştur. Maria Callas'ın bu tarihi şeref'i alabilmek için, Amerika'dan uçarak gelmiş olması da unutulmasın.

Şimdi aynı Türk kadını Leylâ Gencer; "Figaro'nun Düğünü"nde baş rolü oynamak üzere İngiltere'dedir. İtalya gibi İngiltere'de onu alkış tufanına boğacak. Bu kadarla bitmiyor 24 Temmuzdan 18 Ağustosa kadar sürecek Verona Festivalinde "Aida"yı oynayacak. Tarihî Verona'da 2000 yıllık ve 25.000 kişilik Arena'da bu dünyanın en büyük açık hava tiyatrosunda "Türk" ismini en şerefli şekilde dünyaya tanıtacak. Bütün Avrupa'nın sel gibi akıp geleceği Verona Festivalinde, âdet olduğu üzere, operanın uvertürü çalınırken, 25.000 kişi birer mum yakacak ve meşhur "Aida", 25.000 mum ışığının yarattığı emsalsiz dekor altında temsil edilecek. Milâno, daha şimdiden Verona'da Gencer'i dinleyebilmenin tatlı sabırsızlığı içindedir.

KULİS OYUNLARINA RAGMEN

Leylâ Gencer bütün bu neticeleri, binbir güçlüğü hemen tek başına ve karşısındaki, büyük hasım kuvvetleri yenerek elde etmiştir. Meselâ bir Callas; önce Yunanlıdır, arkasında dünyanın hemen her tarafına dağılmış ve onu bütün maddi ve manevi gücü ile destekleyen bir "Yunan Dünyası" var. Sonra "Amerikan vatandaşıdır"; arkasından Amerika hükûmeti vardır. Ve nihayet meşhur Onasis'in milyonları vardır. Sanatta paranın ne demek olduğunu Scala'da görmek lâzımdır. Opera sanatının kökleştiği her memlekette, parayla tutulmuş alkışçılar, alkışlarıyla seyirciye tesir ederler. Avrupa'da bu olur mu demeyin, kalabalık her yerde kalabalıktır. Seyirci çoğu kez yanındakine bakar; ya alkışlar, ya da yuhlar.

GENCER'İN ÜLKÜSÜ: İSTANBUL FESTİVALİ

Leylâ Gencer'in mücadelesi bitmiyor; o şimdi, yepyeni ve canlı bir konunun, bir eserin peşindedir. Bu adeta Gencer'in idealidir: Bir İstanbul Festivalini dünya ölçüsünde realize etmek. Bu vesileyle bütün dünyayı Türkiye'ye çekmek, Türkiye'yi göstermek, Türkiye'yi tanıtmak ve sevdirmek. Bir kelimeyle: Türkiye'yi insanlığa takdim etmek.

Eğer bu rüya bir gün gerçekleşirse, Salzburg'daki geleneksel Mozart Festivali gibi her yıl İstanbul festivali de biraz daha zenginleşecek. Türkiye için büyük ufuklar açabilecek böyle bir eserin sadece turizm yönünden memlekete neler kazandıracağını düşünmek kâfidir. Bütün Türkiye umumî efkârının ve Türk basınının bu yerinde teşebbüsü candan benimseyeceğine inanıyorum. İlkinde görülecek bir çok noksanlarına ve aksaklıklarına rağmen; "İstanbul Festivali"nin ileri bir hamle ve güzel bir eser olarak gerçekleştiğini şimdiden görür gibi oluyorum. İnsanlığın büyük mesafeleri; önceden hayal gibi görünüp, tükenme-yen irade ile bir gün gerçekleşen eserler sayesinde kazandığını unutmamalıyız.

* VATAN - 24 / TEMMUZ / 1963

Bir Deha Yaratan Kadın "COSIMA WAGNER"

Faruk YENER

Hep biliriz, kadının müzik sanatında her türlü tahminin üzerinde ağırlığı vardır. Besteci olarak sayıca sınırlı kalan kadın bu alanda şarkıcı ve çalgıcısıyla önemli yer tutmuştur, doğal olarak tutmaktadır. Bir de müzik yeteneğine sahip olmamakla birlikte sanat tarihine geçmiş kadınlara rastlanır; bestecilerle ilintileri nedeniyle müziği dolaylı etkilemiş kadınlar.

Günümüze dek pek çok kadın bu özellikleriyle unutulmazlar arasına katılmış yaşamlarındaki davranışları türlü değerlendirmelerle yargılanmış durmuştur. Bunların en önemlilerinden biri de kuşkusuz Cosima Wagner'dir. Yakın geçmişin bu ilginç insanı daha sonraki kuşakların tanıyışı güç olmamış, 1931 de sona eren uzun yaşamı boyunca tuttuğu günceleri, çevresinde bulunanların anlattıkları, sayısız belgenin tazeliği, kişiliği açısından yeterli inancı fazlasıyla sağlamıştır. Şöyle ki; insanlara karşı sevgi ve saygı beslemeyen, gerçeklere sırt çeviren, başkalarının sorunlarıyla ilgilenmeyen bencil bir kadındı Cosima Wagner... Fakat bu yönlerine karşın uzun yıllar bir anıt gibi kabul edilmiş, Alman kültürünün tanrıçası olarak görülmüş, Bavyera'daki Bayreuth kentinde her yıl düzenlenen Wagner Şenlikleri boyunca her ulustan devlet adamları, ünlü kişiler ve seçkin müzikseverlerce adeta insanüstü bir varlık sayılmıştı.

Gerçekten de onun çelik benzeri iradesi, azmi ve tutkusu olmasaydı Bayreuth Şenlikleri gerçekleşemeyecek, müzikte Wagner mezhebi bu türlü yaygınlaşamayacaktı.

1838 yılında İtalya'da Como gölü kıyısında doğmuştu Cosima. Ana babası nedeniyle normal bir gelişim göstermesi olanaksızdı. Baba Franz Liszt çağının en parlak piyano virtuozu olarak biliniyordu, sayısız aşk sürüveninin kahramanıydı, büyük sanatçılardan çoğu gibi bencildi. Liszt çocuklarını seyrek görür, buna karşın tam bir disiplin isterdi. Ana güzel Fransız kontesi Marie d' Agoult 1833 den başlayarak Liszt'in sevgilisi olmuş, üç çocuk vermişti sanatçıya; 1835 de Blondine, 1838 de Cosima ve 1839 da Daniel... Ana da baba kadar bencildi, her doğan çocuk hemen bakıcıya bırakılmıştı. Cosima katı yürekli, asık yüzlü bakıcı kadınların elinde büyüdü; insanlar tarafından sevilme özlemiyle... Bu tutkusu daha sonraları artarak sürecek, yaşamı boyu kendisine karşı çıkan, eleştiren her insanı suçluymuş gibi yargılayacaktı.

Cosima çok az gördüğü babasının dehasına inanıyor, Liszt'in daha sonraları sevgilisi olan Prenses Sey- Wittgenstein'ın sanatçıyı çocuklarından ayırmak için çevirdiği oyunlar moralini büsbütün zehirliyordu. Kin ve nefret ondan ayrılmayacak, Wagner'i Münih'den süren Bavyera Hükümeti bakanlarından "zavallı gülünç yaratıklar" diye söz ederek, gene Wagner'e sırt çeviren düşünür Nietzsche'ye bestecinin borçlandığı Yahudilere, eserlerini ıslıklayan Fransızlara düşman kesilecekti.

Cosima güzel değildi. Uzun boylu, kemikli, tahta vücutlu, uzun sarkık burunlu çirkin bir kız olmuş, çevresindekiler "leylek" adını takmışlardı ona. 17 yaşına geldiğinde Liszt kızı Paris'den alıp Berlin'e getirdi, görgü ve bilgisini geliştirmesi amacıyla Bülow ailesinin yanına bıraktı. Ailenin o çağlarda 25 yaşındaki oğlu Hans von Bülow Liszt'in öğrencisiydi, geleceğin parlak orkestra yöneticisi olarak tanınıyordu. Sevimli, iyi yürekli, zarif bir sanatçı olan genç müzikçide yaşamının ilk hedefini bulmuştu Cosima. Tanışmalarından üç beş hafta sonra aşık olmuş göründü ona. Amacı, dehasını sezinlediği bir sanatçıyı yönetmek, eğilmek, çabasını ve kişiliğini biçimlendirmekti.

Cosima Wagner

Ölünceye dek sürecek bu tutku Bülow'da ilk sınavını verecekti. Genç sanatçıdan gördüğü ilgi üzerine girişimlerine koyuldu; onu arkadaş toplantılarından çekti, bestecilik çalışmalarında destekledi, buluşmalarını programladı, sonuçta onu kendisi olmadan hiç bir şey yapamayacağına inandırdı. Ve 1857 yılı Ağustos ayında nikahlanmak üzere kiliseye yöneltti.

Yeni evliler balayı yerine Zürich'te adeta kutsal bir geziye çıktılar. Bu kentte genç yöneticinin tanrısal ve kutsal idolü Richard Wagner ve eşi Minna zengin ipek tüccarı Otto Wesendonck'un konuğu olarak yaşamakta, besteci adamın eşi Mathilde'den müziğin eşsiz aşk şiiri "Tristan ve İsolde"ye gerekli esini derlemektedir. Bülow'ların gelişi besteciyi sevindirmiş, onları derhal özel hizmetlerinde kullanmaya koyulmuştur. Cosima beri yanda eşinin, kendi tutkuları konusunda iyi bir seçim olmadığını sezinlemekte ve bir başka hedefe bir başka dehaya, Richard Wagner'e yönelmektedir. İsviçre gezisi 1858 yılında tekrarlanır. Cosima bu arada Bülow'un yakın arkadaşı Karl Ritter'le kaçamak bir aşk sürüveni geçirmiş, eşini bırakmayı düşünmüş, sonunda kendisini Wagner'in ayaklarına atıp gözlerinden yaşlar boşanarak sevgisini açıklamaya karar vermiştir.

Ancak ikisinin birleşmesi için beş uzun yıl geçecek, Cosima kocasına Daniela ve Blodine adlı iki kız çocuk doğuracak, Wagner çarpıcı ve sarsıcı dramlarını dizelemeyi sürdürecek, 1863 yılında bir gün iki sevgili hıçkırarak birbirlerine sarılıp sadakat yemini ettikten sonra kalkıp Bülow'un yönettiği bir Wagner konserine gideceklerdir.

Bavyera Kralı Ludwig bir güneş gibi doğar yaşamına ve devlet kasasını açar ardına dek hayranı olduğu besteciye. Wagner Münih yöresindeki Starnberger gölü kıyısına koca bir villaya taşınır, yeniden döşetir, dayatır ve Bülow'ları çağırır yanına. Cosima kızlarını alıp hemen koşar bu çağrıya, eşi işleri nedeniyle bir hafta gecikecektir. Bir haftalık süre boyunca elli yaşındaki besteci kendisinden 25 yaş küçük bu çirkin kadındaki yetenekleri bir kez daha anlar, ona bir anne bir kızkardeş gibi bakacak, eserleri uğruna savaşacak, bazı zayıf yönlerini, alışkanlıklarını hoşgörecek bir kadındır Cosima. Ancak Hans von Bülow'dan da ayrılmayı düşünmez Wagner; eserlerini onun kadar ustalıkla yöneten bir müzikçi daha yoktur ortada henüz. Bülow, Wagner'in isteği ve Kralın emriyle saray müzik müdürlüğüne atanır hemen. Önemli bir neden daha vardır sevgililerin birleşmesini engelleyen; Kral İkinci Ludwig taparcasına hayranı olduğu besteciyi bir kadınla paylaşmak niyetinde değildir. Bir oyun sahnelenir, Cosima bestecinin özel işlerine bakan bir yardımcı, bir sekreterdir, besteciyle aşk konusunda ilişkisi yoktur. İşin aslını Bülow'un bunalımları önem taşımaz. Bu zayıf kişilikli adam tüm koşullara karşın Wagner'in sadık uydusu kalmakta kararlıdır.

Üçlü oyun çevrede pek de önemli görülmemiş, bir sanatçının davranışlarında doğal sayılmayan ayrıntılar bulunabileceği inancı bu hoşgörünün ana nedeni olmuştu. Cosima bu yaşam düzeniyle kutsal bir görev yaptığı inancındaydı. Öyle ya bir dehaya bakıyor, onu koruyor, özel işlerini yürütüyordu. Ayrıca iki yıllık aralarla aynı dehaya vereceği üç çocuğun ilki ufukta belirmişti; böylece 1865'de İsolde, 1867 de Eva ve 1869 da bir erkek çocuk doğacaktı; Siegfried. Hans von Bülow'a Münih'de Brienner sokağındaki büyük villanın bahçesinde hizmetçiler evinin iki odası uygun görülmüştü.

Villa, Bavyera devleti bütçesinden yüzbinlerce marka döşenip dayanmıştı. Doğunun masallarındaki bir zevk yuvasıydı sanki. Her salon ve oda ayrı renkte ipek perde, divan, koltuk ve yastıklarla, kilerler ise en seçkin yiyecek ve içeceklerle doluydu tıklım tıklım. Besteci hangi odadaysa o odanın rengine uygun renkte ceketler giyiyor, Cosima Münih caddelerinden süslü arabası ve uşaklarıyla bir kraliçe gibi geçiyordu. Ancak bu garip soygun kısa sürede genişleyen tepkilere yol açacak, Münih'de esen ayaklanma havası ve bakanların baskısıyla, Kral Ludwig gözdesi besteciyi ülkesinden sürmek zorunda kalacaktı.

Besteci İsviçre'de Luzern kenti yöresinde Vierwaldstaedter gölüne bakan Triebschen adlı villaya yerleşmiştir. Cosima sık sık gelmektedir villaya... Beri yanda tüm giderleri ödeyen Kral Ludwig'in bu ilişki nedeniyle kuşkusu artmaktadır giderek. Günün birinde Wagner ve Cosima ondan Hans von Bülow'a bir açık mektup gönderecek üçüncü çocuğunu bekleyen Cosima'nın onur ve erdemine tanıklık etmesini ister. Zavallı Kral yerine getirir bu isteği. Fakat tüm Avrupa gülmekten katılır bu davranışa. Çünkü gazeteler ötedenberi Wagner - Cosima ilişkilerinin dedikodularını yayınlamaktadır. Kral Cosima'nın yakarışları için daha sonra şöyle diyecektir: "Söylediklerinde içtenlikten eser yoktu. İnek çanları daha güzel kalırdı sesi yanında..."

İki sevgili Kralı Luzern'den yönetiyor, onu bakanlarına karşı dolduruyor, kendisine işlerin içyüzünü anlatan soprano Malvina Schnorr'u tımarhaneye göndermesini öğütlüyorlardı. Bülow saraydaki işinden ayrılmıştı, ama gene Wagner'in hizmetindeydi. Bu bağlılık 1870 yılına dek sürecek, sanatçı Cosima'dan resmen ayrılacaktır. Bestecinin eşi Minna 1866 yılında yokluk içinde ölmüştür, artık Cosima ile evlenme yolunda bir engel yoktur. O yıl Wagner 57. Cosima 32 yaşındadır, kadın daha 61 yıl yaşayacak, Wagner mezhebinin kutsal başı olarak kalacaktır.

Bayreuth'daki tiyatro binası tamamlanmış, festivaller başlamış, Wagner ailesi Wahnfried adını verdikleri koca villaya taşınmıştır. Cosima yönetmektedir tüm olayları... Odalara girişinde herkes ayağa kalkmakta, bir konuk geldiğinde çocuklar kapı önünde toplanıp onun güzellik, iyilik ve zekasını öven şarkılar söylemektedir. Kadın eşinin her saniyesini denetlemekte, kalp hastası besteciyi geceyarısı yatağından kaldırıp eserlerindeki bazı düzeltmeleri yapması için zorlamaktadır. Sanat evreni onun son anıtı Parsifal operasının tamamlanmasını hiç kuşkusuz Cosima'ya borçludur.

Richard Wagner 1883 yılının 13 Şubat günü Venedik'de Vendramin Sarayında öldü. Cosima 25 saat gözünü kırpmadan bekledi başı ucunda. Sonra bıraktığı herşeye sahip çıktı. Tarihçileri ve uzmanları sanatçının özel yaşamı ve karakteri konusunda ters inançlara götürebilecek belgeleri yaktı... Ve dünyanın belki ilk özel kültür işletmesini yönetti son nefesine dek.

Görülüyor ki, Cosima Wagner boşyere geçmemiştir müzik tarihine. Kişiliğini gölgeleyen kusurları, aşırı tutkuları ve ölçüsüz hükmetme eğilimi yanında sanat evreninin yüce doruklarından biriyle ilintisi anıtsal eserlerin doğumuna yardımcı olmuştur. Cosima kendince kutsal bildiği bu görevini Wagner'in yaşamında sürdürmüş, sanatçının ölümünden sonra bu kez eserlerinin yayılıp yerleşmesi yolunda didinmiş durmuştur. İnsan olarak onaylanamayacak yönleri unutulsa bile kültür evrenine kazandırılmış ürünlerle hoşgörülecek, saygınlaşacaktı. ●

Hüseyin Erbay Sokağı

● **Emel Burçin ÖZGÜNEŞ**

Trabzon'da bir **Temel Şükrü Doğru** vardı. Uzun yıllar meşakkatli müzik çalışmaları yapmış, bir çok öğrenci yetiştirmiş ve ardından uzun yıllar süren rahatsızlık sonucu 3 Şubat 1993 günü aramızdan ayrıldı. Onun ardından ilk olarak bir özel sayı çıkardı **Mavi Nota**. Daha sonra **Trabzon Gazeteciler Cemiyeti** 10 Haziran 1993 günü bir anma gecesi düzenledi. Ve şimdi **Mavi Nota, Temel Şükrü Doğru**'nun adını Trabzon'da uygun bir yere verilmesi konusunda resmi girişimde bulunmak için hazırlanıyor.

Evet bunlar güzel şeyler. Ama ben inanıyorum ki, bu gibi şeyler sanatçının yaşamını sürdürdüğü günlerde yapılmalı. Onları o şekilde daha mutlu etmez miyiz? **Trabzon**'da **Temel Şükrü Doğru**'nun yaşamı içinde yapılması planlanan **Temel Şükrü Doğru** gecesi, nedenini bilmiyorum, bir türlü yapılmamıştı. Ama yapılmalıydı.

Eskişehirli bestekar **Hüseyin Erbay**, yaşamı içinde bu mutluluğu tadan az sayıda sanatçıdan biri olmalı. Ne güzel. Çevresindeki insanların kadirbilirliğini gözleri ile görüyor. Hem de genç denilebilecek bir yaşta bu mutluluğu öğrencileri, dostları, sevenleri ile birlikte tadıyor. Bestekar **Hüseyin Erbay**'ın memleketi olan **Sivrihisar**'da Belediye Başkanlığının kararı ile 12.6.1993 günü bir caddeye adı veriliyor. Bu gibi olaylar, kim olursa olsun, sanatçıların yaşamlarında çok önemli anlardır. Ve bana göre böyle kararlar sanatçı hayattayken verilmelidir. Yani bu gibi kararları verirken sanatçının ölmesi beklenmemelidir.

12.6.1993 günü saat 16.30'da **Sivrihisar**'da yapılan "**tabela asma**" törenine, TRT'den bazı sanatçılar ve yapımcılar; şair, bestekar ve yazarların yanı sıra Türk Müziğinin otoriteleri, bazı yazarlar ve şairler ise telgraf çekmek suretiyle katıldılar. **Sivrihisar** Belediye Başkanının bir sanatçı ölmeden ismini bir sokağa vermesi müzik çevrelerinde sevinçle karşılandı. Malumdur. Bu gibi şeyler genelde büyük şehirlerde yapılmaktadır. O da sanatçı öldükten sonra gerçekleşmektedir. **Sivrihisar**'ın bu konuda örnek olmasını diliyorum. **Sivrihisar** Belediye Başkanı **İbrahim Demirkol**'u bu örnek davranışından dolayı kutluyorum.

Sivrihisar'daki **Hüseyin Erbay Sokağı**'nın tüm **Türkiye**'ye örnek olmasını dilerken, sanatçılarımıza halen gereken değeri verebiliyor muyuz sorusu zihnimide dolaşıp duruyor.

HÜSEYİN ERBAY KİMDİR?

1948'de **Sivrihisar**'ın SADIKBAĞI Köyü'nde doğdu. 1965'de Astsubay olarak orduya katıldı. 1965 - 1971 yılları arasında **Ankara**'da Genelkurmay Başkanlığı'nda, 1971 - 1975 yılları arasında Erzurum Merkez Komutanlığı'nda, 1975 - 1983 yılları arasında Porsuk ve Eskişehir Askerlik Şube Başkanlığı Personel Ks. Amirliklerinde bulundu. 1985 yılında emekli oldu. Müzik sevgisi ta köyünde iken başlayan **Erbay**, ilk bilinçli musiki çalışmalarına Ankara'da 1975 yılında başladı. Çinuçen Tanrıkorur, A. Rıza Köprülüleroğlu, Nevzat Sümer, Nevzat Güyer gibi hocalardan dersler alırken, bir yandan da Ankara Musiki Derneği'nin çalışmalarına katıldı. Bugüne kadar Erzurum, Kilis ve Eskişehir Halk Eğitimi Merkezi T.S.M. Korolarını kurup çalıştırıp ve yöneten ve halen Eskişehir Halk Eğitim Merkezi T.S.M. Korosunu çalıştıran **Erbay**, bugüne kadar korosu ve solistleri ile koro kurduğu şehirlerde, civar il ve ilçelerde, radyo ve televizyonda bir çok konserler verdi. Bu arada korosu ve öğrencileri Yugoslavya ve Belçika'da konserler vererek musikimizi dış ülkelerde de temsil etti. Bugüne kadar başarılı bir çok öğrenciler yetiştirdi. Bunlardan 5'i halen Türkiye Radyolarında, 15 kadarı da Kültür Bakanlığı Devlet Klasik Türk Müziği Korolarında başarı ile görev yapmaktadırlar. Halen 30'a yakın eseri TRT denetim kurulundan geçen **Erbay**'ın, bir çok bestesi başta **Serap Mutlu Akbulut, Nalan Altınörs, Yaşar Özel, Galip Sokullu, Asuman Baturlar, Mithat Körler** gibi sanatçılar tarafından plak ve kasetlere okundu. Erbay, bestecilik dalında TRT Genel Müdürlüğü, Devlet Bakanlığı, Milliyet gazetesi, Eskişehir Valiliği gibi kurum ve kuruluşlardan başarı ve derece ödülleri aldı. Ayrıca hoca ve şef olarak resmi ve özel kuruluşlardan aldığı bir çok takdir, teşekkür belgeleri, başarı şilt ve ödülleri vardır. Evli olan **Erbay**'ın **Nihavend** ve **Açelya** adında iki kızı bulunmaktadır. ●

Yunus Emre'nin Anıtmezarı

Mehmet Cemil UĞURLU

Sarıköy'de bir anıtmezar
Sevgiyi büyütür yeryüzünde
Dört yöne bakan dört kapısı var

Bir kapısı Hacı Bektaşı Veli'nin
Söyler güzelliklerini Anadolu'nun
Türkçe'nin

Ötekisi Taptuk Emre'nin
Öğretir yolunu Hak'kın
Adaletin

Biri Ahmet Yesevi'nin
Anlatır erdemini barışın
Kardeşliğin

Mevlana'nındır diğeri
Umudun kapısıdır
Çevirmez geri

Yunus Emre
Sen sevgiyi bilirsin
Tüm kapılardan geçtin
Seversin sevilirsin

METRONOM

Yaşayan 'Bilge'ler
Udi H. Cahit GÖZKÂN

● **Osman R. AKSU**
Fotoğraflar: **Didem ANDAÇ**

H. Cahit Özkan (solda) ve Osman R. Aksu.

80 yılı aşkın bir ömrün, 70 yılını aşk ile, şevk ile musikiye şiire adamış, bu yolla da madde aleminden mânâ alemini keşfeden bir 'bilge' idi karşımızdaki. Hasbıhal-ropörtaj karışımı konuşmamız henüz başlamıştı ki Hoca, "Eskiler, yâr ol bâr olma derlerdi" dedi ve ropörtajı fotoğraflayan akademi öğrencisi Didem Andaç ile Udi-neyzen Serkan Eröz'ün anlamadıklarını anlayınca da "Bâr, yük demektir. Ben, kendi işimi hep kendim yaparım. Niye başkasına yük olayım ki?" diye sözlerini tamamladı.

Udi Cahit Gözkân hoca'nın evinde idik. Musiki toplantılarına katılmak üzere daha önce birçok kez geldiğim bu eve bu kerre 'Mavi Nota' dergisi için bir ropörtaj hazırlamak üzere gelmiştik. Sorulara başlamadan 'Ha şimdi hoca dan kafiyeli bir deyiş gelir, ya da şiir mırıldanır' diye düşünürken, udların güzelliğine hayran kalan Serkan, izin isteyerek parmaklarını tellerde gezdirmeye başladı. Daha birkaç mızrabda Hoca, genç udi'deki kabiliyet ve beceriyi anlamış olmalı ki, bana dönüp takdirini belirterek "İşte görüyorsunuz: Bu işler hiç belli olmaz. Bakın Ziya Paşa ne demiş"; diyerek:

"En unmadığın keşfeder esrar-ı derûnun (1)
Sen herkesi kör, alemi sersem mi sanırsın."

beytini okudu.

- Hocam, bize Musiki hayatınızdan bahseder misiniz?

- Ben Fatih'te doğmuşum. babam tabiiyeci (biolog) Mehmet Halit Bey idi. Ud çalardı. Ben de 12 yaşında iken ud çalmaya başladım. Bir yıl sonra da Ahmet Mükerrem Bey'in (Akıncı. Bestekar-Hâfız-Udi. 1884-1940) ud derslerine devama başladım. Ahmet Mükerrem Bey çok zarif bir İstanbul beyefendisi idi. Kendisi kanuni Mehmet Bey ile daha önceleri de Lâtif Ağa'nın öğrenciliğini yapmış olup ben tam 10 yıl gece gündüz demeden, adeta evin bir çocuğu gibi hoca'nın evine taşındım durdum. Ne yazık ki Hoca'yı genç yaşta kaybettik.

Bir süre sonra biz evimizi Cerrahpaşa'ya naklettik. Sene 1948 olaçak, bizim evdeki Musiki toplantıları başlamış oldu. Şimdi 1993 yılı içindeyiz. Tam 45 yıl olmuş. Hiç aralıksız bu toplantıları yaptık ve de yapıyoruz.

O yıllarda Kemani Necmettin Hakkı İzmirli, Dr. Ahmet Akkoyunlu, Dr. Alaaddin Yavaşça bu toplantıların başlıca müdavimleri. 1957 yılında ise bu semte yani Çiftehavuzlar'a taşındık. Önceleri bu binanın yerindeki köşkte şimdi de burada bu toplantıları yapıyoruz. Toplantılara Kemani-Bestekâr Ünal Ensari, Udi-Gazelhan Hafız Kemal Tezergül ile öğrencilerimden Dr. Dilek kızımız (Kubbealtı Vakfı Hocası Yusuf Ömürlü'nün kızı), Müh. Ahmet Kırım, Avukat Cemil Altınbilek, Avukat Güner Aygün ayrıca Kemani Muammer Gerekli, kanuni Turgut İçten, Tanburi Mustafa Aydın Öksüz, Neyzen Cemal Kağıtcı, Udi Avukat Müslim Topçu, Dr. Müslüm Kızılkan, başlıca katılanlar... Tabii oğlum Halit Gözkân da var. Bazı akşamlar yaylı tanbur ile Fahrettin Çimenli, Udi Çinüçen Tanrıkorur ile Safiye Ayla'yı Semahat Özdenses'i -siz de biliyorsunuz- musikimize gönül vermiş nicelerini toplantımızda görmek mümkün oluyor... Fasılları ise birkaç yıl önce kaybettiğimiz Atatürk'ün fasılcısı, hanende Ferit Tan bey yönetiyordu.

- Hocam sizin İstanbul Radyosunda da program yaptığınızı biliyoruz. Bu konuda da bilgi verir misiniz?

- Evet, 1950 yılından 1974 yılına kadar, sazeserlerinden oluşan programlar yapıyorduk.. Önce Süleyman Erguner ile daha sonraları Niyazi Sayın ve de Ulvi Erguner'le bu zaman dilimi içinde bölüm bölüm programlarımız oldu.

- Besteleriniz için ne diyeceksiniz?

- Musikimizde o kadar büyük eserler, öyle erişilmez besteler var ki. Ne diyeyim, bence en güzel bestekârlık; bunları iyi anlayıp, iyi icra etmektir. Bizim birkaç parça eserimiz için deneme demek mümkündür.

(Bu tevazü; eserler tetkik edilince kabul edilemez olduğu anlaşılacaktır).

- Başındanberi musiki deyip duruyoruz. Musiki sizce nedir?

- Musiki insanın asla vazgeçemiyeceği, ayrılmaz bir parçasıdır. İnsanı madde aleminden mânâ alemine taşıyan en etkili 'şey' dir. Ve bu haliyle musiki herşeyde vardır. Ağlamakda vardır, gülmede vardır.

Musiki yapmak üzere toplanan bir grubu düşünün. Az önce bambaşka şeyler düşünen bu grubun elemanları musiki başlayınca sırf onu düşünürler. Bu da onun vahdete götürmedeki bâriz vasfıdır.

- Bu noktada ben Türk musikisinin karakterine uygun icra tarzını, size zormak isterim. Her saz'dan birer tane; belirli sayılı hanende ile yapılan 'Oda musikisi' karakterli bir icra mı, yoksa 'Çok saz-sesli' bir koro icrası mı bizim musikinin karakterine uygundur?

- Koro icralarındaki zorluk bence çıkacak seslerin aynı tonda, aynı şiddette yani, kimsenin tek duyulamayacağı bir yapının-ustalığın gösterilebilmesidir. bunu yapabilen iyi koro oluyor. Halbuki Türk Musikisi, saz icracısına taksimle bir serbesti tanır, hânendeye gazelle bir 'emprovize' şansı verir. Sololarda da soliste bir yorum hakkı yine tanınmalıdır. Belirli bir kişinin okuduğu, misal olarak Dellalzâde'nin Isfahan:

"(Ah) O güzel gözlerine hayran olayım yâr."

(Burada hoca, eserin bu kısmını söylüyor) sözleriyle başlayan Yürük Semai'sini o duyuşla vermesi kendi becerisine bağlıdır. Özetle, Türk Musikisi taksim, gazel gibi serbest çalışmalarla layığının elinde inanılmaz bir seviyeye çıkar.

- Dini musiki ile ilginiz oldu mu?

- Benim dini musiki çalışmalarım, Sema grubunun mutrib heyetinde kudümzen olarak, kudüm çalıp Mevlevi ayinlerini okumamdır. 40-50 sene evvel Mevlevi Ayinleri -ki hepsi Türk Musikisinin birer şaheseri- aynı zamanda en uzun formudurni bilen ve de geçen yoktur. Biz bizim evde uzun süreli çalışmalar ile herbiri takriben 1 saat civarında süren bu eserleri geçer, ezbere alır ve aralık ayına hazır hale getirerek gidip Konya'da icra ederdik.

Hocanın zaman zaman bir eser geçilirken veya kendisinin bir şiiri okuması sırasında boğazına belli etmemeğe çalıştığı bir hıçkırığın geldiğini, yüzünün kızarıp gözünün dolduğunu görüyordum. Şayet bu saklayamadığı bir hale gelirse, "Amma da sulu gözlü olduk" diyerek etkiyi azaltmağa çalışıyordu. İşte şimdi de böyle bir andı:

- Osman bey, işte şu koltuğa Sezai (2) geldi oturdu. Okumaya başladı:

"Kim sevdi söyle bir güzel ağyarı olmaya
Bu gülşen içre gül mü biter hârı olmaya
Pây-ı gülü çemende öper hârlar müdâm
Bülbül görüp bu hali nice zarı olmaya
Var mı cihan içinde bana bir haber ver
Aşık ola da sabrede, izhârı olmaya."

Sezai öyle bir Şair ki önce Tabiatı, mahlukâtı insana sevdiriyor. Sonra sevgini, ana hedefi olan Allah sevgisine vardırıyor.

(Bu çoşkuyu bu sevgiyi tanıyorum: Oku hocam.. Şimdi coşkun, kristal bardağı tuz-buz eden keman sesindeki o 'bardağı taşıran' perdededir; hanendenin sesindeki o kudrettir -ki insan onda İlahi Kudret'in katresini görür- ki bu "Kudret" de onu çok az kişiye verir.)

- Hocam, sizin hat sanatı ile ilgilendiğiniz, evinizde bu sanatın güzel örneklerinin bulunduğu, gazetelere kadar akseden bir olay olarak, bu sene bunlardan birkaç adedinin çalınıp, çok şükür bulunduğunu biliyoruz. Bize biraz bu sanat dalından bahseder misiniz?

- Ben Hattat Halim'den tam 15 yıl hat meşkettim. Evet tabire şaşmayın.. Aynen musikideki gibi meşk kullanılır. Bu dalda da birhayli ilerlemiştim. Ancak hoca'nın vefatı üzerine bırakmak zorunda kaldım. Hırsızlık olayı ise, kapıcının yapmış bulunduğu bir fazla anahtar ile birkaç levhayı götürmesi ve de satmak istediği antikacının haber vermesi ile eserlere kavuşmuş olduk.

- Evde Ud'lar görüyorum. Sanırım Manol var. Başka kimin yapısı bu Ud'lar.

- 2 Manol, iki Onnik bir de Hamza yapısı... İşte ses kalitesi bu 'zaman'dan geliyor. En yakını 50 yıllık... (Burada udu bana uzatıyor) Ağırlığına bakmak ister misin? Bakıyorum hakikaten ahşap, tüy gibi olmuş...

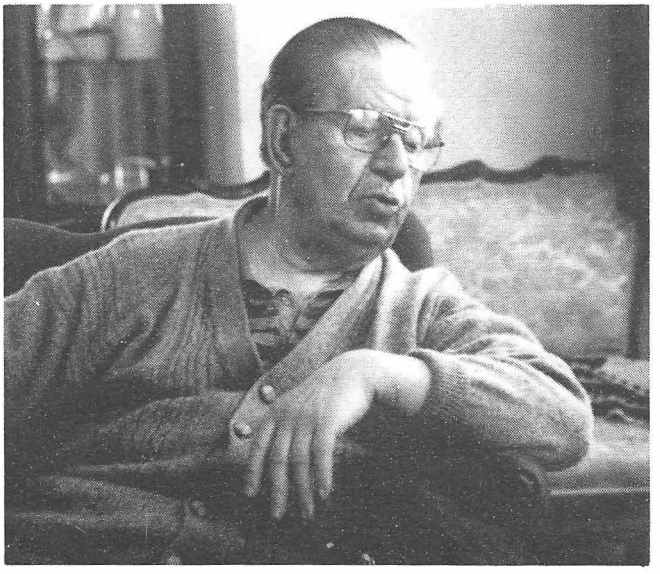

Hoca'nın aklına birden geliveren bir şiir veya sözün söylendiğinde tesbiti, kaydı gerekli... Çoğu Osmanlıca yapılı bu şiir veya deyişlerde mizah unsuruna da sık sık rastlanıyor. Nitekim sohbet sırasında söylediği:

"Nüshan (muskan) derd-i dil-i aşkıma devâ etmedi hiç
Ey şeyh-i keramet fürüş ez ez de suyunu iç" (3)

beytindeki espiriyi siz sayın okurlarımıza aksettirmeden geçemedik.

- Ud üstâdı olduğunuzu biliyoruz. Bu üstâdlığı elde etmek ve de korumak, yıllar boyu devam ettirmek çok çalışmayı gerektirir. Sizin iş adamı olarak çalıştığınız devirde buna nasıl zaman buluyordunuz?

- Meslek olarak ben ticaretle iştigal ederdim. 1976 yılında kendimi emekli ettim. Cam ithalatı ile iştigal ettiğimiz için, ve de gelen mal limanda müşteriye intikal ettiğinden, ben sadece gemilerin geliş zamanları yüklü bir çalışma yapardım. Bu yönden de zamanım, o devirde bile bol bol vardı.

- Hocam bu kadar senedir ud öğretiyorsunuz. Bir ud metodunuz yok mu?

- Var, elbette.

- Basılı mı?

- Değil, zira metodu hocasız nasıl uygulayacaksınız. Bana gelen tüm öğrenciler bu metodla öğrenir. Benim ud derslerim meccanidir. Yani öğrencilerimden hiçbirşey almam. Hocam benden almadı ki! İlim parayla satılır mı?

(Hoca burada Kuran-ı Kerim'den bir ayet okuyarak mealini bize özetliyor) görüyorsunuz, Kitabımız bile aynısını söylüyor, diyerek sözlerini tamamlıyor.

Artık hasbıhalin sonu yaklaşıyor. Hoca bu kez bizi bir hayr dua okuyarak uğurluyor:

"Allah amelinizi makbul,
Zenbinizi mağfur eylesin." (4)

H. Cahit Gözkân'ın başlıca eserleri

1- Neva Saz Semaisi 9.3.1952
2- Neva (Tevşih) 'Merhaba ey zat-ı pâkin pertevi nuru Hüda' 24.5.1952
3- Mahur Saz Semaisi 12.3.1952
4- Beyati Puselik Peşrev 11.10.1952
5- Nikriz Saz Semaisi 10.4.1956
6- Evc'ârâ (Beste) Evc-i istiğnada dilber 9.12.1959
7- Suzinâk Saz Semaisi 31.10.1978

Cahit Hoca'yı bir de öğrencisinden dinleyin:
Kemanî-bestakâr Ünal Ensari (*)

1955 denberi hocanın musiki toplantılarına katılırım. 38 yıldır. Bu süre içinde o toplantılardan kimler geçmedi ki? Hocanın saydıklarına ilave olarak Enise Can, Fulya Akaydın, Necdet Yaşar, Yekta Akıncı, Niyazi Sayın, Cüneyt Kosal, Cüneyt Orhon, Erol Deran ilk akla gelenler. Şu anda faslı yöneten Haki Numanoğlu, Adnan Mungan, Mithat Özyılmazer de sayılması gereken isimler..

Yesari Asım Beyin de bulunduğu bir toplantıda, babam (rahmetli) Neşat Beyin gazeline; Cahit Hoca udla refakat ediyor. Ben de Video'ya alıyorum. Gazelin sözlü bölümü bitince, ben bitti sanıp Video'yu kapatıyorum. Oysa Cahit Hoca o sırada Zirgüleli Hicazda kalan taksime devam ediyor.

Taksimin ihtişamı karşısında Yesari bey: "Ben Hicaz makamını iyi bilirim. Birçok bestemi de bu makamda yaptım. Çok güzel hicaz taksimler de dinledim, ama Cahit Beyin bu taksimi kaçırılacak gibi değildi. Keşke Video yu kapatmasaydınız." demişti.

Hocanın sazındaki virtüozitesine örnek olarak birgün hoca ile Şehnaz Longa'yı rahmetli Laika Karabey hanım:

"Ben Nevres Beyi çok dinledim. Cahit beyin mızrabı Nev-

(*) Ünal Beyi ben 1960'lı yıllarda üniversite korosundaki birlikte çalışmalarımızdan tanıyorum. O zamanlar bile çok güçlü keman idi. Kendisi yargıda görevli olduğu için (burada rahmetli Ahmet Selim Teymur'u anmamak mümkün değil) ön plana çıkamıyor.

res beyinkinden üstün. Nevres Beyin süratlerdikçe mızrabında çıtlamalar olurdu. Cahit Beyde bu yok."

Cahit Hoca musikinin iyi bilindiği yerlerde hep takdirle anılır. Neyzen Salih Dede'nin torunu Agâh Dede'nin Kumkapı'deki toplantılarına katılırdık. Birgün bize kimden meşk ettiğimizi sordu. "Cahit Bey" dedik., "Cam tüccarı Cahit Bey mi?" diye üsteledi, evet cevabını alınca "Aman, sakın başka kapıya gitmeyin" dedi.

CAHİT GÖZKAN HOCA VEYA 'BİR DERYA'

"Anlatacaklarım bitmedi" diyordu o bilge kişi. "Nasrettin Hoca'ya birgün 'Hoca bize bir Farsça şiir söylesene' demişler. Hoca olur demiş başlamış okumaya:

'Kahbe dünya eğri büğrü dönerest
Dost yerine düşmanını överest,
Lale sümbül came bulmaz giymeye
Acı soğan kat kat urba giyerest.'

Bitirince 'aman hocam bu Farsca olmadı ki!... deyince canım sondaki 'est' leri görmüyor musunuz? diyerek geçiştirmiş."

Bu tatlı dilli, sohbet ehli kişi İstanbul Çiftehavuzlarda oturan Cahit Gözkan hocadan başkası değildi. Kendisi, Konyada uzun yıllar mevlevi ayinlerinde Küdumzenlik yapıp, hemen hepsini ezbere bilen bir kişi olması yanısıra, bir virtüoz gibi çaldığı udu ile de yıllarca İstanbul radyosunda program yapan bir musiki aşığıdır. Şu anda, yazının kaleme alındığı 1992 de, Çiftehavuzlarda eski köşkünün yerinde yapılan 9 katlı apartmanının birinci katında oturmaktadır.

Hâlâ yapılagelen Cahit Gözkan'ın musiki toplantıları, müzisyenler için müstesna bir fırsattır. Eskiden köşk var iken haftanın belirli bir gecesi yapılan bu toplantılar, hep aynı geleneği sürdürerek, apartmana dönüldükten sonra da devam etti. Ben sazımla veya sesimle katıldığım bu toplantılardan çok feyz aldım. Bir kere saz eserlerinin en mükemmelleri çalınır; faslı ise birkaç sene önce kaybettiğimiz Atatürk'ün fasılcısı hanende Ferit Tan idare ederdi. Bazen sazı götürmeyip, sesle gidince 'Osman bey, kanun nerede?' der, benim çalış tarzımdaki sakin ve suskun saygılı, tek tek mızrabımı beğenir: 'Aferin Osman bey, Ben kanunun böyle tek tek çalınmasını severim, benim hocam Kanuni Mehmet Bey de böyle çalardı' diyerek iltifatta bulunurdu. Kendisine son senelerde ud taksimi yaptıramıyoruz. Ama o fasıl aralarında, bilhassa saz eserlerindeki çeşitli makam geçkilerini kapsayan taksimleri sazendelere tek tek vererek, taksim bitimlerinde ise hiç de tenkid havasında olmayan bir yol gösterme ile tavsiyelerde bulunurdu.

Ben, hocanın toplantılarından çok etkileniyordum. Anlattığı fıkralar, yaşanmış olaylar başlı başına tecrübe ve espri kaynağı idi. Evde musiki aralarında verilen çay molaları onun sohbetinin en koyu olduğu andır. Ortaya bir laf atar. Hemen peşinden kafiyeli bir ikinci satır gelir. Birkaç yıl önce kaybettiği eşi Muazzez ablanın çay ve pasta dağıtmadaki görevini şimdi kızları ve gelini yapıyor. Oğlu Halit Gözkan ise Gitardan Uda geçen, iyi bir musıkişinastır. İyi bir klasik rebab icracısı olan Cahit Gözkan hoca, rebabın şeklini değiştirdiği iddiası ile öbür hocamız merhum Sabahaddin Volkan'a 'Onun çaldığı, diz üzerinde kemandır, rebab bu değildir' diyerek Musıki Mecmuasına kadar varan yazışmalara sebep olacak bir münakaşayı yürütmüşlerdir.

Etkilendiğim, ilhamın zorladığı bir ana 'Şu hocalara bir şiir yazayım.' diye düşündüm. Sabahaddin Volkan hoca, Cahit hoca, Nuri Şenneyli, İsmail Şençalar hocayı da kapsıyan bir şiir olsun dedim. Cahit Hocanın hanımı da yeni ölmüştü. Şiire bir çatı, aruz, eski kelimeler derken şiir çıktı. Bir cumartesi toplantısında çay molası sırasında şiir okudum. Kendisine de bir kopyasını verdim, teşekkür etti, aldı.

Ertesi hafta, ben çalışmaya biraz geç gittim. Kapıdan girip daha el öpmeden hoca 'Aşkolsun Osman Bey, tebrik ederim. Şiirini dikkatle okudum. Çok beğendim.' dedi. Koltuklarda tanımadığım birkaç hanım; bey var, kapıdan yeni girmişim, beklemediğim böyle bir iltifat beni şaşırttı: "Hocam, 10 üzerinden 5 alır mı?" diye sorabilirdim, ve hemen bir boş yere oturdum. O her zamanki babacan tavrıyla "Eski devir olsa 10 üzerinden beş alırdı, şimdi 10 üzerinden 10 alır, artık arûz yazan yok." dedi.

Şiiri aşağıya yazıyorum; Rebabi Sabahaddin Volkan, Udi Cahıd Gözkan, Kanuni Nuri Şenneyli ve İsmail Şençalar'ın bu vadideki hizmetlerinin katresini yansıtan satırlar. Şimdi İsmail Şençalar da artık yok. Ölenlere rahmet kalan iki Hocaya da daha nice hizmetler dilerim.

Musıkide Zaman

Her rind'i bu râhda başa bir tac gibi taktık
Ses çevrelemiş âlemi telden dile aktık
Feyz aldığımız cümle kirâm geçti de bir bir
Biz, kar sesi duymuş nice şairlere baktık.

Kâh bir sazı ahenk ile duyduk içimizde
Kâh bülbüle fettan güle uyduk içimizde
Derken o nefesten neyi oyduk içimizde
Her ezgiye telden tele herdem dolacaktık

Sessiz okuyor şimdi onun mevsimi hep yaz
Volkan gibi parlak o rebab belli ki hemrâz
Gelseydi de tek bir neye oysaydı da hemsâz
Coştukça Sâbâ'dan ele hayran olacaktık.

Gözkan hocanın uddaki sırrı neyi söyler
Sazlar durulur, teldeki mızrab iyi söyler
Sohbet sırasında ona sor çok şeyi söyler
Bir vuslata candan canı, dostlarla bıraktık

Bir Şenneyi varmış babasından ona kalmış
Yıllarca o hep perdesi bol kanunu çalmış
Faslın canıdır bil, sanatından meyi almış
On yıl olacak biz ona her dem de çıraktık.

Şençalsa da kanun iki elden yine çıkmaz
Bir ses selidir, sorma nasıl tel bile bıkmaz
Eskiyle onun ülfeti var köprüyü yıkmaz
Hayhat ne kadar çok sene ellerde ıraktık.

Râzi bu sevenler sana versin gene ilhâm
Bitmezdi bu sevgin ezelinden dilesen câm
Hatırda kalan her sese eylerse de dil râm
Biz bülbüle hasret güle, besteyle duraktık
Çok sohbete yaran dili elhân ile yaktık.

Maf ulü mefailü mefailü feilün

Rah = Yol
Kiram = Soyzade, asil
Hemraz = Arkadaş
Elhan = Sesler
Cam =İlahi kadeh
Ram = Bağlı
Yaram = Dostlar ●

---

(1) Okurlardan özür dileyerek, bazı Osmanlıca tabirlere lügatçe yapmak genç okurlara faydalı olmak kaygısındandır. Esrar-ı derûn - İçi'nin sırları.
*(2) Sezai - **Hasan Sezai** Şair 1669 - 1737 Edirne'de Gülşeni dergahı şeyhlerinden.*
ağyar : yar olmayan, düşman, rakip
hâr : diken
zâr: sesle ağlama
Pây: ayak
gülşen: gül bahçesi.
Müdam: devamlı, sürekli
İzhâr: gösterme, belli etme.
(3) Keramet füruş: Kerem satan (ermişcesine)
(4) Amel : İş, çalışma.
Makbul : Kabul olunan.
Zenb : Günah.
Mağfur : Affedilmiş.

Itrî'nin Şiirleri

Dr. Mehmet Nazmi ÖZALP

Türk Mûsikîsi dünyasının bu büyük bestekârının hayat hikâyesi ile doğum tarihini kesin olarak bilmiyoruz. Çeşitli belgelerin doğumu için ileri sürdüğü tarihler 1630-1640 yıllarının arasını kapsar. İstanbul'da Mevlânâ Kapısı civarında Yayla ya da Yaylak semtinde doğdu; 1711 ya da 1712 yılında yine İstanbul'da öldü. Edirne Kapısı dışına defnedildiği hakkında değişik görüşler ileri sürülmüşse de yapılan araştırmalar bir sonuç vermemiş, mezartaşı bulunamamıştır. Ölümü üzerine söylenen tarih mısraı şudur:

"Buhûrî-zâde'yi bûyâ-i bezm–i adn ide Allah"
H. 1124 (M. 1711)

Itrî'nin Türk Mûsikîsindeki özellikle bestekârlıktaki ehliyetini, yüceliğini ve dehâsını burada tartışacak değiliz. Bu konuda söz henüz söylenmiş değildir. O'nun bestakârlık tekniğinin nelerden ibaret olduğunu bu yüceliğe hangi evrelerden geçerek ulaştığını müzikologlarımızın zaman geçirmeden ele almalarını temenni etmekle yetiniyoruz. Şiir, mûsikî ve hat sanatı gibi üç güzel sanat dalında üstad olan Itrî, hat derslerini şâir ve hattat Siyahî Ahmed Efendi'den alarak ta'liyk türü yazı yazmasını öğrenmiştir. Bu yeteneğini "Hâfız Post Mecmuâsı" adı ile bilinen yazma esere eklemiş olduğu yazılardan öğreniyoruz. Bundan başka günümüze başka bir hat örneği gelmemiştir. Şâirliğine gelince "Itrî'nin hayatı ve sanatı hakkında bize bilgi veren kaynaklar O'nun mûsikîşinaslıktan başka (şiir bahçesinin güzel sesli bir bülbülü) olduğunu, Itrî mahlâsı ile nice eserleri ve tertipli bir divanının bulunduğunu, şâirler arasında isim ve şöhret yaptığını bildiriyor. Bu tertipli divan bugün ortada yoktur; fakat, yazma mecmuâlarda na't, gazel, şarkı, tarih manzûmeleri, Nabî'nin bazı gazellerine tahmis, bazılarına nazireleri vardır. Bütün bunların Itrî'nin de Divan Edebiyatı'nın icab ettirdiği bilgileri bilen, bu edebiyatın estetik ve espirisini anlamış, kavramış bir şâir olduğunu öğrenmekteyiz. O da başkaları gibi edebî kabiliyetini geçmiş zamanlardan kendi zamanına kadar gelerek nazım alanında kök salmış nev'ilere göre geliştirdiği, his ve hayâllerle ördüğü mısralardaki, beyitlerdeki renkleri, desenleri o devrin modasına uydurmayı başarmıştır. Çünkü rengi, deseni başka türlü olan sözlere o zamanlarda kimse önem ve değer vermezdi. Itrî'nin bir şâir olarak yetişmesinde, olgunlaşmasında çağdaşı Urfalı Yusuf Nabî'nin nüfuz ve tesirinin olduğu, onun manzumeleri üzerine tahmis etmek, nazireler söylemek yolu ile başkalarınkinden fazla eğilmesinden anlaşılır." (1)

Sözü edilen kaynakların başlıcaları şunlardır: Salim Tezkiresi (2), Safâî Tezkiresi, Mustakim-zâde Süleyman Sadeddin Efendi'nin Tuhfe-i Hattin'i, Şeyhî'nin Va'kayi-ül-Fuzalâ'sı, Şeyhülislâm Esad Efendi'nin Atrâbal-Âsâr'ı,diğer bazı tezkirelerle yazma güfte mecmuâları v.b. Bu eserlerin hiç birinde hayatı ve edebî kişiliği hakkında yeterli bilgi yoktur. Bunların içinde Safâî, o yüzyılın çok önem verilen edebî sanatlardan "muammâ" söylemekteki ustalığına değinmiş, şiirlerine birkaç örnek vermiştir. Daha yakın zamanlarda Rauf Yekta Bey, Dr. Suphi Ezgi, Sadeddin Nüzhet Ergun, Ruşen Ferid Kam Itrî'nin çeşitli yönleri üzerinde durmuşlardır. Ancak şâirliği üzerinde nisbeten geniş bir araştırmayı Ruşen Kam yapmıştır. Rüştü Şardağ'ın son yıllarda yayınlanan eserini de minnetle anıyoruz.

Ruşen Kam'ın bu konuda üç araştırması vardır. Bunlardan ilki 1934 yılında hazırlayıp da bastıramadığı "Divarçe-i Itrî" adını verdiği eseridir ki, özel kitaplığımızda bulunmaktadır. İkincisi 1942 yılında "Radyo" dergisinde neşrettiği "Radyomuzda Itrî" adındaki kısa makalesidir. Üçüncüsü ise Türk Tarih Kurumu'nun hazırladığı "Necati Lügal Armağanı" adı verilen eserde yer alan "Büyük Bestekârımız Itrî Hakkında" başlığı altındaki incelemesidir. Rüştü Şardağ'ın "tarafımızdan bulunmuş" notu ile kitabının 103. sayfasına aldığı "safâ nazar" redifli, şâir Enis ve Nihat'ın aynı redifli gazeline yaptığı naziresi "Necati Lügal Armağanı"nın 62. sayfasında kayıtlıdır. Bu nazire aynı zamanda "Türk Mûsikîsi Tarihi" adındaki kitabımızın birinci cildinin 165. sayfasında da vardır.(5) Bunun gibi "Urmasın cismini tîge hatt–ı cânân dönsün" mısraı ile başlayan gazeli ise divançede mevcuttur. Sayın Şardağ'ın kitabının 104. sayfasına almış olduğu "Kays tek gülşen-i âlemde perîşân olduk" mısralı gazeli diğer araştırmalarda yoktur. Şiir alanında da yetkili bir kimse olan Itrî'nin, sayısının bin'i bulduğu ileri sürülen bestelerinin birçoğunun sözlerini kendi şiirlerinden seçtiğini kesin olarak ileri sürebiliriz. Ancak bunların hangileri olduğunu bilemiyoruz.

Biz şimdiye kadar tesbit edebilen, bazıları hiçbir yerde yayınlanmamış olan şiirlerinden elde edebildiklerimizi sunmak istedik. İşte bunlardan biri "Nabî'nin (bülbül) redifli gazelinin üzerine geçirdiği üçer mısraın söyleniş tarzları, mânâ münasebetleri, düzen ve bağlanışları bakımından birbirini ne güzel tamamlamıştır." (6):

Berk-i gül-i gülzârı hıyâm eyledi bülbül
Gülşende yine ayş-ı müdâm eyledi bülbül
Hasıl bu ki tahsil-i merâm eyledi bülbül
"Hûn-i dili mey, goncayı câm eyledi bülbül"
"Bezm-i gülü nâleyle tamâm eyledi bülbül"
Danyâyı harâb etse n'ola sıyt u sadâdan
Ol goncanın açıldığın işitti sabâdan
Uşşâka yine zemzeme-bahş oldu nevâdan
"Her nâlede bir nahl-ı güle kondu safâdan"
"Her nağmede tabdil-i makâm eyledi bülbül"
Taht-ı çemen olunca yine goncaya temlik
Ezhâr-ı bahar eylediler cümlesi tebrik
Kasd etti ki râhat ola erdi şeb-i târik
"Gevhâresini gerçi nesim eyledi tahrîk"
"Ammâ ki güle hâbi harâm eyledi bülbül"
Etmiş yine nûş-i arak-ı şebnem o nâlân
Olsa n'ola divâne vü mecnûn u perîşan
Ol goncayı gördükte olub vâlih u hayrân
"Etdi sözün âmîhte-i şekve-i hicrân"
"Mest olmağ ile halt-ı kelâm eyledi bülbül"
Terk etdi dil ü dîde yine râhat u hâbı
Itrî n'ola azm-i çemene etse şitâbı
Olmuş yine zencîr-i cünûn gülşenin âbı
"Dün geldi sabâ sahn-ı çemenden Dedi: Nabî"
"Hâk-i reh-i düstûra selâm eyledi bülbül"

Aşk ve âşıklık temalarını işleyen bir müseddesi:

Ey perî aşkınla şimdi eylerim feryâd ü zâr
Âh u efgân oldu kârım hicr ile leyl ü nehâr
Eyledi sevdâ-yı vaslın cismimi zerd ü nizâr
Oldu dâm-ı zülfüne mürg-i dilim âhıd şikâr
Âşıkım âşık sana ey mah-rû-yi gül'izâr
Hâne-i dil oldu vîran ser-te-ser âbâd iken
Düştüm âlâm-ı gam-ı hicrânın dil-şâd iken
Can u dil herdem hevâ-yı nefsine mûtad iken
Oldu dâm-ı zülfüne mürg-i dilim âhır şikâr
Âşıkım âşık sana ey mah-rû-yı gül'izâr
Gülşen-i kûyündürür canım bana bağ-ı cinân
Kâkülün sünbül, rûhun gül, kametin serv-i revân
Hâhişim sensin gözüm, gönlüm sana verdim heman
Budürür daim sözüm ey fitne-i âhır zaman
Oldu dâm-ı zülfüne mürg-i dilim âhır şikâr
Âşıkım âşık sana ey mah-rû-yı gül'izâr
Ey şeh-i milk-i melâhat hüsnüne olmaz nazîr
Micmer-i hüsnünde gûyâ dâne-i hâlin abîr
Itrî-i üftâdeye rahm eyleyib ol destgîr
Dâima vird eyleyib bu matlâ-ı garrâyı dîr
Oldu dâm-ı zülfüne mürg-i dilim âhır şikâr

Âşıkım âşık sana ey mah-rû-yı gül'izâr

Mevlevî şâirlerinden Fasih ve Enis'in nazirelerinin olduğu ve sôfiyâne bir neşve ile söylediği diğer bir gazeli. Bu gazelin on birinci mısraı bazı kaynaklarda "Dilber hâl ü hatt-ı lebin gösterüb dedi" şeklindedir. (7)

Bakmazsa rû-yi dilbere a'dâ safâ nazar
Sen sun-i Hak'kı eyle temâşâ safâ nazar
Mihr ü mehe bakar mı cemâlin gören dedim
Baktı dedi: Ol âyine-simâ safâ nazar
Tûtî-i âyine-dili ol sîne söyletir
Olsun hâzâr bağda gûyâ safâ nazar
Dil nazîr-i gubâr-ı derindir dedim dedi:
Câizse kühl-i dide-i bina safâ nazar
Dildâr hâl u hatt-ı lebin gösterib dedi:
Hubb u gubâr u bâde müheyyâ safâ nazar
Yoktur nazîr hüsnüne birdir iki değil
Mislim görürse nergis-i şehlâ safâ nazar
Geh vasl u gâh hicr ü gehi nûş u gâh nîş
Hal-i cihan böyle azizâ safâ nazar
Bu nev-zuhûr şâhid-i nazmın görüb eğer
Itrî nazîre derse ehibbâ safâ nazar

Nabî'nin diğer bir gazeline yapmış olduğu tahmis:

Lûtfun ağyâre midir, âşık-ı serbâze midir?
Meylin ayâ güzelin zagem-i şehbâze midir?
Garazın lütf ile uşşâkını i'zâze midir?
"Niyetin eylediğin va'de-i incâze midir?"
"Yoksa kasdın dil-i zâre sitem-i tâze midir?"
Yine rüsvaylığın var dil-i divâne gibi
Bâis-i girye midir cünbüş-i mestâne gibi
Çâk çâk oldu mu cevr ile dilim şâne gibi
"Var mıdır sûziş-i gam sende de pervâne gibi?"
"Yoksa ey mürg-i çemen bir kuru âvâze midir?"
Nedir uşşâka figan erdi şehâ küyinde?
Yine bir kara haber mi var acep müyinde?
Gûşine geldi erişti hatı şeb-bûyinde
"İki per gibi zuhûr eyledi hat rüyinde"
"Mürg-i hüsnün acabâ niyyet-i pervâze midir?"
Künc-i gamda nice demdir ki yatar bimârım
Şerbet-i vasl ile ermez mi ana timârım
Olıcak nûş-i mey ağyâr ile âhır kârın
"Tir-veş sen düşicek sînesine ağyârın"
"Âşıkın kavs-sıfat çektiği hamyâze midir?"
Gülşenin dest-i nesim ile açılmış bâbı
Sulamış yollarını ebr-i bahârın âbı
Döşeli sahnının Itrî çemen-i esbâbı
"Âhdan perde çeker bağa hezâr ey âbî"
Bu tedarük o gül-i berendâze midir?"

Yine Nabî'nin diğer bir gazeline ait tahmisi:

Eder muhrum kâkül-i çeşm-i rüy-i hâldârından
Görünmez micmer-i anber nola sûzan baharından
N'ola diller muattar olsa zülf-i tartârından
"Hiras-ı âh-ı serim zülfün ayırmaz i'zârından"
"O sermâ-dide gitmez muttasıl âteş kenârından"
Dile bir zerd-i terdir gülşen-i sînemde herbir zahm
Olur bir gonca-i ziba derûn-i dilde olan sehm
Bana lûtf idüğün seng-i cefânın eylemişdi fehm
"Olur bisyâri-i aksine bâis yoksa ol bî-rahm
"Hazer etmedi mi'rat-ı derûnum inkısârından"
Düşer pâyine dil zülfün dirâz eyler ümidiyle
Olubdur hâk-i râhı serfirâz eyler ümidiyle
Gubâr-ı hühl-i didedir ki bâz eyler ümidiyle
"Gelir bir gün beni pâmâl-i eyler ümidiyle"
"Dü çeşmim nakş-ı pâ manendi gitmez reh-güzârından"
Dil-i şûride meftûnu düş-çeşm-i nim-hâbının
Esir-i mürg-i cânı Itrî zülf-i müşk–nâbının
N'ola dehrin yanında yoksa kadri âbu tâbından
"Rûh-i pür-tâb-ı yâri gördü mihr ü mah Nabî'nin"
"Bir-iki katre-âsâ düştü çeşm-i itibârından"

Bir âşıkane gazeli daha:

Hasretle gözüm kalsa n'ola hâk-i rehinde
Göz diktiği yerlerdir o mihrin de, mehin de
Müjgân-ı terin şâne-i yâkut sanırlar
Kim görse dil-i zârımı zülf-i siyehinde
Bin mâr ile yüz bin dili bimâr musahhar
Ed'iyye-i me'sure mi vardır nigehinde
Kurban o kim, ıyd o kim kabe-i rüyin
Gördükte ede canı feda piş-gehinde
Dâmenkeş ol ey Itrî heman çirk-i riyâdan
Gam çekme keran yok deyû bahr-i güherinden

Aşağıdaki gazelinin bazı kaynaklarda altıncı mısraı "Germ âteşi hecre yanmadadır andelib ise", son kısraı da "Mânend-i mâr halka-i derdir rakîb ise" şeklindedir, (8)

Etsin ilâc-ı derd-i dil ol meh tabîb ise
Yoksa visâle minnetimiz yok nasib ise
Dilber henüz satmada kal'a-yı nâzını
Hemyân-ı dilde kalmadı nakd-i şekîb ise
Gülbün müdâm salmada gül-berk dâmenin
Germ âteş içre yanmadadır andelib ise
Mihrâb-ı ebruvâne nice rehzen ola hat
Akşama kalsa mescidi özler garîb ise
Bir genc-i bî-misâldir Itrî harîm-i yâr
Ejderdir etmiş onda temekkün rakîb ise

Diğer bir gazeli:

Gönül esir-i ser-i zülf-i yârdır şimdi
Henüz dâme tutulmuş şikârdır şimdi
Gelir hayâli deyû yollara dü-didelerim
Dem-a-dem eşk ile gevher-nisardır şimdi
Görüp figâna düşer her nihal-i gül-rüyi
Bu gülistanda gönlüm hezârdır şimdi
Hayali çeşmime düştü dü-saff-ı müjgânın
Kul olsa n'ola garib-üd-diyardır şimdi
Tegâfül ile nazar etme hatt-i cânâna
Erişti sebze-i tâze bahardır şimdi
Heman ser dahi Itrî kendi kaydını gör
Gönül eser-i ser-i zülf-i yârdır şimdi

Bu gazelinin de bazı kaynaklarda beşinci mısraı "Büs-i la'l-i leb-i canı murad eylermiş", yedinci mısraı "Hüsn-i dildâr ile bahsetmeye azm eylemesin", sekizinci mısrı "Kızmasun derse yüzü mihr-i dırahşan dönsün" dokuzuncu mısraı "Gece kûyine varub görmek için dildârı", on ikinci mısra: ise "Deyin ol dâiyeden subha-i mercan dönsün" şeklindedir. (9)

Urmasın cismini tîge hatı cânân dönsün
Yüze çıkması olur sonra peşiman dönsün
Sayd-ı mürg-i dil için her biri bir şehbâze
Meclis-i meyde yine dîde-i hûban dönsün
Bezm–i meyde heves-i büs-i leb-i cânândan
Alırız elden ele sagar-ı gerdan dönsün
Hüsn-i dildâr ile bahsetmek için azmetmiş
Den tahammül edemez mihr-i dırahşan dönsün
Gece kûyine varub görmek için devreyler
Tutulur söyleniz anda meh-i tâban dönsün
Kef-i dildâra erem deyû gezer elden ele
Söylenen ol dâiyeden subha-i mercan dönsün
Nazm-ı Nâbî'ye yine peyrev ol Itrî yazılıp
Rû-yi hat âver-i mecmuâ-yı yâran dönsün

Şimdi de arka arkaya iki gazelini daha sunuyoruz:

Dili âvâre kılan fikr-i kadd-i dilcûdur
Beni mecnûn eden ol kâkül-i anber-bûdur
Şerbet-i vasl-ı safâ-bahşına âlem teşne
O cefâ-pîşe letâfetde bir içim sûdur
Tâk eder lâkatini kavs-i kuzeh-veş çarhın
Anberin ol iki memdûh-i keman ebrûdur
O dehan ile o dendanı nice vasf edeyim
Gûyâ hokka-i mercanda bir lüû lüûdur
Görmedin yok yere sen etme sakın kîl u kâl
Kim der ise desin Itrî o miyân mûdur

x x x

Gönlüm ol gül'izâr ile açılır
Tab'-ı bülbül bahar ile açılır
Pâyine eşkim olsa n'ola revân
Nahl-i gül cûybâr ile açılır
Bend-i zülfü ol âfetin her an

Arzû-yi şikâr ile açılır
Gûş edib nâlemi olur handân
Gonca âh-ı hezâr ile açılır
Gam-ı hattını dilden eyleme dûr
Jeng zira gubâr ile açılır
Itrî'ya mâhasal senin tab'ın
Bâde-i hoşgüvâr ile açılır

Şarkı şeklinde söylediği bir kıt'ası:

Şevk-i gülzâr-ı rûhunla dil kaçan kim cûş eder
Nâlesi hep bülbülân-ı gülşeni hâmûş eder
Gülşen-i kûyin anub ger nâle kılsam Itrî'yâ
Hacletinden lâl olub bülbül figânım gûş eder

Itrî, halk şiiri özelliğinde söylediği şu şiirini rehavi makamından besteleyerek şarkı formunun ilk örneklerinden birini vermiştir:

Âşık oldum bin cân ile
Gözlerim doldu kan ile
Geçti ömrüm hicrân ile
Terk eyledin âhır beni
Kerem eyle dostum bana
Dil u canım verdim sana
Bakmaz oldun benden yana
Terk eyledin âhır beni
Niçin yanıma gelmezsin
Hâtırım ele almazsın
Semt-i vefâyı bilmezsin
Terk eyledin âhır beni
Canıma kâr etdi elem
Cürmüm nedir, suçum bilmem
Ben senin kurbanın olam
Terk eyledin âhır beni
Itrî'ye rahm eyle canım
Nice demdir ki giryânım
Nice cürmüm a sultanım
Terk eyledin âhır beni

Nüfûr makamında ve ilâhi formunda bestelediği ünlü na't:

Sâyesi düşmez yere bir böyle nahl-i Tûrsun
Mirr-i âlem-gîrsin baştan ayağa nûrsun
Tarik-i gülzâr-ı âlem mâlik-i milk-i adem
Münkîrine mahz-ı mâtem mü'minine sûrsun
Sensin ol Şeh kim Süleyman'lar kapında mûrdur
On sekiz bin âleme hükmetmeye me'mûrsun
El benim dâmen senin ey Rahmeten-li'l-âlemin
Şöhretim isyan benim sen afv'ile meşhûrsun
Pârişah-ı evvelîn ükıble-gâh-ı âhırîn
Evvel ü âhîr imam'ül-enbiyâ mezkûrsun
Yâ Resûlallah umarım diyesin rûz-i cezâ
Gerçi cürmüm çoktur ammâ Itrî'ye mağfûrsun

Itrî'nin elimizde üç tane de tarih şiiri var. Bunlardan birini hocası üstâdı ve on yedinci yüzyılın büyük mûsikîşinası Hâfız Post'un ölümü dolayısiyle söylemiştir:

Hâfız elhac ol imam-zâde Muhammed hak bu kim
Mûsikî ilminde mahirdi ol üstâd-ı zaman
Seyreden seyyâh-ı âlem her makam u mahfeli
Anın âsarın ederdi ehl-i tab'a armağan
Oldu âsâriyle pür âvâz Irak ile Hicaz
Hem Nihavend u Nişâbur u Acem hem Isfahan
Hazin-i genc ü hünerdi bezl-i makdûr eyledi
Âşıkâne kıldı taksim etdi varın dermiyân
Germ ederdi bezm-i uşşâk-ı nevâ-yı nâlesi
Mâye-i şevk olur idi açsa mecliste dehan
Bezmine dilbeste kılmıştı Büzürg'ü Kûçeg'i
Pâk edâ vü hoş tekellüm hub lehçe nüktedân
Gördü kim devrin usûlü kec muhâlif gerdişi
Ehl-i tab'ın râst kaddi dâim olmakta keman
Âlemin nakşın çıkardı bildi kârın kim ecel (10)
Ne Gulâm'a rahm eder ne Hâce'ye verir aman
Geçti çerh-i çenberinden rûhu Evce azm edib
Hâkte oldu Nühüft'e ol vücûd-i nâtüvan
Pâye-i pest ü bülendinden çekib el âlemin
Azm-i Ukbâ atdi olub târik-i bezm-i cihan
Postunu boş koydu gerçi namı ammâ zindedir
Ana âsârı vü tasnifi yeter nâm ü nişan
Harf-i menkût ile târih oldu anın fevtine
Dedi Itrî: Hâfız'â me'vâ ola yâ Rab cinan
H. 1105 (M.1694)

İkinci tarih şiirini sultan IV. Mehmed'in (Avcı Mehmed'in) düzenlettirdiği bir şenlik sırasında yazmıştır:

Hazret-i Sultan Muhammed Han-ı gâzi zâtı kim
Mihr-i çarh-ı cûd mâh-ı evc-i rif'attır bugün
İzni sadır olıcak sûr-ı hıtâna şevk ile
Zührü vü mihr ü meh-i çarh oldu hüddâm-ı düğün
Çarh sûsan eyleyüb zerveş'âli mihr ü mehin
Eyledi meydân-ı sûrun pür ziyâ ardın önün
Mihr ü meh sanman fişenkler çıktı evce germ ile
Ol kadar kim yakdı yer yer sine-i çarha düğün
Âleme ayş u neşat elverdi şimden sonra sen
Şakk-ı mihr ü mâh ile ey çarh-ı hodbin var öğün
Böyle sûru çeşm-i mihr ü mâh ile gördün deyü
Haşre dek ey çarh-ı bedâyin var durma öğün
Mihr ü meh târihin Itrî bir birine dedi kim:
Sûr-ı nûr-i dîde-i Sultan Muhammed'dir bugün

Üçüncüsü ise yine çağdaşı olan ve o yüzyılın tanınmış mûsikîşinaslarından Küçük İmam'in ölüm tarihine aittir:

Bülbül-i bağ-ı cihan yâni İmam-ı Kûçek
Edicek azm-i bekâ âleme firkat saldı
Erüb âvâze-i fevti feleğe gûş edilecek
Sazını girye ile Zühre zemine çaldı
Çünki oldu dem-i nakli şeb-i ıyd-ı Edhâ
Mürg-i canı umarız bahr-ı necâta daldı
Fevtin anın göricek Itrî dedi târihin:
Âh cem'iyyet-i yârân imamsız kaldı
H. 1085 (M.1675)

Son olarak Rüştü Şardağ'ın bir güfte mecmuâsından elde ederek kitabının 104. sayfasına aldığı bir gazelini zikrederek yazımıza son veriyoruz.

Kays tek gülşen-i âlemde perîşan olduk
Cevr-i dilber ile âlemlere zîşan olduk
Aşkın âdeti hep müşteki-i yâr olmak
Şükr edib zulmüne her subh duâhan olduk
Şol edânî-i cihâna nazar-ı ibret edip
Hâl-i pür minnet ü end^üh ile giryân olduk
Sitem-i bî-had eder dûst abûdan sad hayf
Âdemiz biz de deyû çâk-i girîbân olduk
Itrî'yâ devlet u dünyâyı ferâmuş ederek
Ser-i lûtfun gözetir çâker-i cânân olduk ●

Dipnotlar:

*(1) : Ruşen Kam: Radyomuzda Itrî: **Radyo,** C2, S7, Sf:9, 1942*
(2) : Rüştü Şardağ, "Buhûrîzâde Mustafa Itrî" adındaki eserinde Salim Tezkiresi'nin 1640 yılında yazıldığını belirtiyor ki, bu tarih bestekârımızın tahmini doğum tarihlerinden biridir. Yeni doğmuş bir kimse hakkında bilgi vermek mümükün olmadığına göre bir yanlışlık olsa gerektir.
(3) : Rüştü Şardağ: a.g.e
(4) : Rüştü Şardağ: Buhûrî zâde Mustafa Itrî (Tarihsiz ve basımevi belli değil).
(5) : Dr. Mehmet Nazmi Özalp: Türk Mûsikîsi Tarihi (Derleme), TRT Yayını, Ankara-1986
(6) : Ruşen Kam: Necati Lügal Armağanı, Türk Tarih Kurumu Matbaası, 1969
(7) Ruşen Kam: Devançe-i Itrî, (Basılmamış, yazarın kitaplığında)
(8-9) : Ruşen Kam: a.g.e.
(10) : Itrî, bu mısrada "hâce" sözü ile Meraga'lı Abdülkadir'i, "gulâm" sözcüğü ile de onun kölesi olduğu ileri sürülen Gulâm'ı kastediyor. Rivayete göre Hoca Abdülkadir eserlerini herkesten kıskanır, kimsenin öğrenmesini istemezmiş. Başta hükümdar Hüseyin Baykara olmak üzere bunları öğrenmek isteyenler çok zeki ve mûsikîşinas olan Gulâm'ı sağır ve dilsiz rolü oynatarak, köle ola-rak Hoca'nın evine yerleştirmişler. Böylece Gulâm da onun bütün eserlerini öğrenerek saray mûsikîşinaslarına öğretmiş. Tarihi hatâlarla dolu olan bu efsane ile bu iki isim Divan Edebiyatı'nda bir mazmûm durumuna gelmiştir.

MÜZİĞE ÖMÜR VERENLER / 2

Derleyen: **Arslan PULATHANELİ**

MAYIS AYI

Hüseyin Sadettin Arel	1880	6.5.1955
Selahattin İnal	1924	7.5.1982
Sadettin Heper	1899	10.5.1980
Saip Egüz	1920	12.5.1981
Neyzen Halil Can	1905	24.5.1973
Sabite Tur Gülerman	1927	27.5.1989

HAZİRAN AYI

Refik Fersan	1993	13.6.1968
Suzan Yakar	1914	14.6.1992
Kemal Batanay	1893	22.6.1961
Tanburi Dürri Turhan	1883	17.6.1961
Fehmi Tokay	1889	23.6.1959
Mefharet Atalay	1925	24.6.1988
Hacı Arif Bey	1831	27.6.1885

TEMMUZ AYI

Neveser Kökteş	1904	7.7.1962
Enver Reşit Rey	1900	13.7.1959
Mualla Gökçay	1912	14.7.1991
Şevki Bey	1860	16.7.1891
Suphi Ziya Özbekkan	1887	19.7.1966
Ferit Alnar	1906	26.7.1978

AĞUSTOS AYI

Tanburi Cemil Bey	1871	4.8.1916
Veysel Arseven	1919	7.8.1977
Şükrü Tunar	1907	15.8.1962
Fevzi Aslangil	1910	22.8.1965
Udi Hırant Emre	1901	25.8.1978
Bimen Şen	1872	26.8.1943

gölge oyunu

Betül TARIMAN

kapılar açılırdı
ve kuş sesleri dökülürdü
ahşap pervazlara
bir gölge oyunu gibi
oynardı kentin ışıkları
yıldızlarla.
sense
buğulu camlarda
soluklanan düşün
hüznünü yaşardın
anadolu işi
dokuma tezgahlarda.

Mahmurçiçeğim

İhsan TOPÇU

Her akşam bir gün batar, sensizlik doğar yine
Bitmeyen gecelerde içim kan ağlar yine
Bu ne günahmış meğer, bu ne çileymiş böyle
O mahzun bakışların kalbimi dağlar yine

Bu ölümsüz aşkımın bitmeyen nefesisin
Son notası olmayan şarkımın ilk sesisin
Mahmurçiçeğimsin sen, yâd ellerde olsan da
Yaşanmış, yaşanacak günlerimin hepsisin

O bakış, o naz ile yaşıyorsun içimde
Benliğimi ruhunla sarıyorsun içimde
Her gece gözlerinle doldururken dünyamı
Beni mi, kendini mi arıyorsun içimde?

— *Dizi*

Bedri Rahmi Eyuboğlu "Bir Meyva Büyür İçimde" - 6

● Kurgu: **Selahattin GÜNDOĞDU**

(Sahne kararır)

O - Adını öğretmediler bize
İşte o güzel adamların bre şahin aman
Bi tane daha

(Sahne aydınlanır: Kız ve erkekler, fidanları yansılayacaklardır. Tonguç Baba, elinde çapası ve süzgeçli sulama kabı, her bir fidanı çapalayıp suladığında, fidanlar ağır ağır ağaca yükselecektir. Aynı anda müzik: Kıvrak bir solo türkü.)

O - Şu dağın başında bir top gül vardı (Burda tüm koro, açılan bir Eşl görülmemiş bir top gül katmer katmer açardı / gülü yansılar.)

KIZLAR - kırk bin köyde kırk bin umut
ERKEKLER - Kırk bin köyde kırk bin tomurcuk
BİRLİKTE - Kırk bin adet meyveye vurmuş fidan
(O ile Koro, kanon yapacaklardır.)

O - Köy okullarımıza nasıl kahpece kıydılar anlatamam
KORO - Köy okullarımıza nasıl kahpece kıydılar anlatamam
O - Hey gidi mangal yürekli Tonguç baba
KORO - Hey gidi mangal yürekli Tonguç baba
O - Köy okullarımızı kilim misali ilmik ilmik ören
KORO - Köy okullarımızı kilim misali ilmik ilmik ören
O - Adını kaç aydın koydu acaba
Mangal yürekli Tonguç baba
KORO - Mangal yürekli Tonguç baba
O - Sana Anadolumun her yanından
Kekik kokan keklik kokan Cevat Şakir işi
Kınından çekilen kılıç gibi bir merhaba
KORO - Merhaba!

TONGUÇ B. - (Elini göğsüne götürerek, dervişçe) Merhaba! (Sahne kararır)

O - Bir mangal yürekli Tonguç baba yetmedi bre şahin aman
Bi tonguç baba daha

(Sahne aydınlanır; aynı anda bir semah çalınır: Koro semahta.)

O - Pırıl pırıl bir Karacaoğlan
Bir Dadaloğlu bir Pir Sultan
Dilimize düşen ilk mübarek cemre
Bitip tükenmeyen Yunus Emre (Sahne kararır)
Biz dünyadan gider olduk demiş kalanlara selâm olsun
Ama hep böyle gidecekse bu dünya canım Yunus topumuza haram olsun

(Sahne aydınlanır; aynı anda, Büyük Itrî'nin Tekbir'i. Oyuncular bir cami biçimi alırlar: Selimiye. Dört minare, omuzlara alınmış oyuncularla, kubbelerse şemşiyelerle gösterilecek. Aydınlatma, sahne gerisinde yerden vuran bir tek ışıldakla yapılacak.)

O - Gözünün nurunu sevdiğim Koca Sinan
On parmağı on ulu çınar misali her yandan yükselen
Dünya durdukça duracak olan

(Camiyi yansılayan kitle birden çözülerek dağılır; biçimsiz bir görünüm oluştururlar: Üst üste yığılmış, tıkış tıkış bir gecekondu mahallesi. Yerdeki tek ışıldak, seyircinin gözüne gözüne bindirir.)

Gecekondular mı gelecekti arkadan
Bir Koca Sinan yetmedi bre şahin aman

Bir Binan daha (Sahne kararır. Müzik: "Çanakkale içinde vurdular beni". Efekt: Hareket eden bir tren. Dokuzuncu dizeye gelininceye dek sürecektir hareketi. Aynı anda ezgi de bitecektir.)

O - Bir tren kalkıyor Haydarpaşa'dan
Gözyaşları yoncadan Emine'm
Öfkeleri meşeden
Bir tren kalkıyor Haydarpaşa'dan
Dünyanın en güzel treni
Ağzına kadar Memetcik yüklü
Lokomotifi pala bıyıklı
Vagonlarda bir telâş kıyamet
Memetcik Memet Memetcik Memet

(Loş ışıkla aydınlanır sahne: Demir parmaklıklar arkasında, Büyük Şair'imiz, defterine dizeler kondurmakta. İçerden verilecek ışıkla aydınlatılacaktır Büyük Şair'imiz.)

O - Bir tren kalkıyor Haydarpaşa'dan
Tren değil bu bir hışım
İlk Türkçe dersimi ondan almışım
Memetcik Memet
Türkçem kadar güzelsin diyen büyük usta
Nazım Hikmet

(İkisi kız, ikisi erkek dört kişi, bileklerinden zincire vurulmuş, sağlı-sollu kulislerden girerler. müzik: İçli bir uzunhava.)

1. ERKEK - Sılanın ufak tefek yolları
1. KIZ - Ağrıdan sızıdan tutmaz elleri
2. KIZ - Tepeden tırnağa şiir gülleri
KORO - Yiğidim aslanım aman burda yatıyor
2. ERKEK - Bugün efkârlıyım açmasın güller
1. KIZ - Yiğidimden kötü haber verirler
1. ERKEK - Demirden döşeği taştan sedirler
2. KIZ - Yatak diken diken yastık batıyor
KORO - Yiğidim aslanım aman burda yatıyor
1. KIZ - Ne bir haram yedin ne cana kıydın
2. KIZ - Ekmek kadar temiz su gibi aydın
1. ERKEK - Hiç kimse duymadan hükümler giydin
2. ERKEK - Yiğidim aslanım aman burda yatıyor
KORO - Döşek melil mahzun yastık batıyor
O - Dilinde dilini bulduğum, gücü kurban olduğum
Anam babam gibi övdüğüm
Dayan aslan ustam yiğidim dayan
Dayan hey gözünü sevdiğim
KORO - Bugün efkârlıyım açmasın güller
Yiğidimden kötü haber verirler
1. ERKEK Sana kökü dışarıda diyenlerin kökleri kurusun
1. KIZ - Kurusun murdar ilikleri dilleri çürüsün
2. KIZ - Şiirin gökyüzü gibi herkesin
2. ERKEK - Sen Kızılırmak'casına bizimsin
KORO - En büyük demircisi dilimizin
Canımız ciğerimizsin

1. KIZ - (Demir parmaklığa doğru yürürken söyleyip, arkası seyirciye dönük, olduğu yerde kalacaktır.)

Bugün burdaysa şiirin yarın Çin'dedir

1. ERKEK - (Aynı hareket) Acısıyla sızısıyla, alnının kara yazısıyla

2. KIZ - (Aynı hareket) Bir yanı nur içinde tertemiz

2. ERKEK - (Aynı hareket) Bir yanı sızım sızım sızlayan memleketimiz içindedir.

KORO - ("Çınar" sözcüğüyle birlikte, göğüslerinde kavuşturdukları kollarını iki yana açacaklardır. Bu dört kişi şimdiden haltere başlasın!) *

Kökünden sökülmüş bir çınar gibi yüreğimiz içindedir.

(Sahne kararır)

* Şaka şaka!... Anahdaru bendedur!

Sürecek

BİZE GELENLER

- Müzik Fıkraları - Prof. Koral Çalgan. Müzik Ansiklopedisi Yayınları
- Yaşar Kemal Günleri 21-22 mayıs 1993 - Bildiriler. Edebiyatçılar Derneği Yayınları.
- Franz Liszt ve M.R. Gazimihal'in Bir Araştırması - Prof. Koral Çalgan. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Türk Musikisi Beste Formları - Dr. Mehmet Nazmi Özalp - Araştırma-İnceleme - TRT Yayınları
- Müzik Ansiklopedisi - 4 cilt - Say Yayınları - Ahmet Say.
- Türk Musikisi Tarihi - 2 cilt - Dr. Mehmet Nazmi Özalp - TRT Yayınları.
- Klasik Türk Musikisi Üzerine Derlemeler - Araştırma - Cem Behar - Bağlama Yayınları.
- Ayrı Beraberlikler - Ahmet Özer - Şiir - Türkiye yazıları.
- Günle Dokunan - Ahmet Özer - Şiir - Dayanışma Yayınları.
- Genç Kalbi - Ülkü Soylu - Şiirler - Kendi Yayını.
- Yasaklar Cehennemi - Şinasi Özdenoğlu - Sevda Şiirleri.
- Özgürlük Tek Sevgilim - Şinasi Özdenoğlu - Şiirler
- Trabzonlu Delikanlı - Yaşar Miraç - Şiirler - Yeni Türkü.
- Gecenin Kanayan Yerinden - Ahmet Özer - Şiirler - Harem Yayınları.
- Kızıltoprak Anıları - Nezih Halim Neyzi - Anılar - Pera Yayıncılık.
- Söyle Yüzüm Tanığımsın - Ahmet Özer - Şiirler - Cem Yayınevi.
- Müzikcinin El Kitabı - Mithat Fenmen - Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Sesim Değdi Yağmurlara - Dilber Saka - Öyküler - Kerem Yayınları.
- Kanadı Atlas Kızlar - Çiğdem Sezer - Şiirler - Kerem Yayınları.
- Elektronik Yalnızlıklar - Hilmi Haşal - Şiirler - Biçem Yayınları.
- Türk Mimarlığı - Üstün Alsaç - İletişim Yayınları.
- Gizlenen - Ergun Evren - Şiir - Sam Yayınları
- Peryavşan - Müslüm Çelik - Şiirler - Cem Yayınevi.
- Elmacık Kuşu - Ali Hüsrevoğlu - Şiirler - Altınpark Şiirleri.
- Denge / sizler Adına - Hilmi Haşal - Şiir - Ekin Öğrenci Pazarı Yayınları.
- Kürecik - H. Nedim Şahhüseyinoğlu - Araştırma - Sanat Yapım Yayıncılık.
- Çağdaş Müzik Tarihi - Önder Kütahyalı - Ders Kitabı - Başkent Müzikevi Yayınları.
- Trabzon'un Turizm Kaynakları - Ömer Şen - Araştırma-İnceleme - Kendi Yayını.
- Türk Musikisi Dersleri - Zeki Yılmaz - Araştırma-İnceleme - Kendi Yayını.

SANAT HABERLERİ

Yaz mevsiminin gelmesiyle birlikte sezonu kapanan galeri ve kapalı salonların ardından sanat etkinlikleri de iyice azaldı.

DİA GÖSTERİSİ

Temmuz ayı içinde **Trabzon**'daki en önemli görsel etkinlik FOTO FORM'un düzenlediği Dia Gösterisi idi. FİAP (Uluslararası Fotoğraf Dernekleri Federasyonu) Kodak ödüllü fotoğraf yarışmasında ödül alan dia'lardan oluşan gösteri 21 Temmuz 1993 günü **Mahmut Goloğlu Kültür Merkezi**'nde gerçekleştirildi.

YAYLA ŞENLİKLERİ

Trabzon'da temmuz ayı ile birlikte yayla şenlikleri de başlamış durumda.

- Hıdırnebi Şenliği: 18-20 temmuz günlerinde **Akçaabat Hıdırnebi** düzlüğünde gerçekleşti.

- Kadırga Şenliği: 23 temmuz günü **Kadırga** pazaryerinde düzenlendi.

- Sisdağı Şenliği: 24 temmuz'da **Sisdağı Yaylası** pazaryerinde yapıldı.

DÜZELTME

Dergimizin Haziran 1993 sayısının 11. sayfasında yayımlanan **Şinasi Özdenoğlu**'nun **Şarkılarda** adlı şiirinin ikinci dizesi yanlışlıkla **Öylesine kısaldı ki arsa** şeklinde çıkmıştır. Bu dizeyi doğrusu olan **Öylesine kısaldı ki ara** olarak düzeltir, şair **Şinasi Özdenoğlu** ve siz okurlarımızdan özür dileriz.

MAVİ NOTA

Aylık
Müzik ve Sanat Dergisi

Abone Koşulları : **Yıllık: 100.000 TL.**
Yurtdışı Abone : **50 DM.**
Yazışma Adresi : **P. K. 205 - 61004 - TRABZON**
Ederi : **10.000 TL. (KDV dahil)**

İstanbul Temsilcisi : **Osman Razi AKSU**
Tel.: (212) 288 16 80
İzmir Temsilcisi : **Melih GÜLER**

DİZGİ: **EFOR Masa Üstü Yayıncılık & Organizasyon**
Tel.: (462) 326 44 26 Fax: (462) 322 29 96 - TRABZON

Sahibi : **Sevilay BAYLAN**
Genel Yayın Yönetmeni : **M. Semih BAYLAN**
Yazı İşleri Yönetmeni : **Hülya ÖZMEN**
Kapak - İç Düzenleme : **M. Reşat SÜMERKAN**
Sanat Danışmanları : **Ahmet ÖZER**
Gündoğdu SANIMER
Suat KURTULDU
Selahattin GÜNDOĞDU

Abone ederinin, Müfit Semih BAYLAN adına 731986 nolu postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra, dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

Gönderilen ürünlerin daktilo ile yazılması rica olunur.
Ürünler yayımlansın, yayımlanmasın geri verilmez.

Basım Yeri: ERHAN OFSET MATBAACILIK
Uzun Sk. 84 / A Tel.: (462) 322 24 23 - 322 35 06 / TRABZON